

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **РЕГІОНАЛЬНІ ЗООНІМИ ТА ФІТОНІМИ (НА МАТЕРІАЛІ
ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0358-а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно),
перша - англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Федорова Кароліна Володимирівна

Керівник к.ф.н., доц. Лужаниця О. І.

Рецензент к.ф.н., доц. Голуб Ю. І.

Запоріжжя – 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
Освітня програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

ФЕДОРОВІЙ КАРОЛІНІ ВОЛОДИМИРІВНІ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Регіональні зооніми та фітоніми (на матеріалі діалектів Англії)»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Лужаниця Олена Іванівна, к.ф.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «22» квітня 2019 року № 596-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 9 січня 2020 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) матеріалом дослідження слугувала фітонімічна та зоонімічна лексика діалектів трьох графств Англії – Есекс (An Essex dialect dictionary Edward Gepp, 1923) Камберленд (The Dialect of Cumberland: With A Chapter on Its Place Names Robert Ferguson, 1873), Ланкашир (A Glossary of the Lancashire Dialect John Howard Noda, 1875)
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) з'ясувати сучасний стан досліджуваної проблеми, проаналізувавши науково-теоретичну літературу; 2) зробити типологію англійських діалектних фітонімів та зоонімів; 3) визначити тематичний склад фітонімічної та зоонімічної лексики даних діалектів; 4) провести лексико-семантичний аналіз фітонімів та зоонімів; 5) з'ясувати характер семантичних процесів, які є у фітоніміці та зооніміці цих діалектів, структурних зв'язків даних лексичних груп; 6) дослідити способи словотворення фітонімів та зоонімів англійських діалектів.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Лужаниця О.І., к.ф.н., доц.	21.05.2019	21.05.2019
Розділ 1	Лужаниця О.І., к.ф.н., доц.	16.08.2019	16.08.2019
Розділ 2	Лужаниця О.І., к.ф.н., доц.	11.10.2019	11.10.2019
Висновки	Лужаниця О.І., к.ф.н., доц.	03.12.2019	03.12.2019

6. Дата видачі завдання 25.04.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2019	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2019	виконано
3.	Написання вступу	червень 2019	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2019	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2019	виконано
6.	Формулювання висновків	грудень 2019	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	січень 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2020	виконано
9.	Захист	січень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Студент

_____ (підпис)

К. В. Федорова

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

О. І. Лужаниця

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

М. В. Залужна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1 Історія вивчення фітонімів та зоонімів в англійському та вітчизняному мовознавстві.....	7
1.2 Лінгвістична сутність, структура і типи фітонімів та зоонімів.....	9
1.3 Поняття мовної картини світу.....	18
1.3.1 Концепт як складова мовної картини світу та їх типологія. Діалектний концепт.....	23
1.3.2 Особливості фітоніміки та зооніміки в мовних картинах світу.....	31
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТНИХ ФІТОНІМІВ ТА ЗООНІМІВ	34
2.1 Тематичні підгрупи діалектних фітонімів.....	35
2.1.1 Загальні найменування.....	35
2.1.2 Власне фітоніми.....	36
2.2 Тематичні підгрупи діалектних зоонімів	40
2.3 Характеристика діалектних фітонімів та зоонімів з точки зору походження.....	42
2.4 Структурні особливості діалектних фітонімів та зоонімів.....	47
2.5 Системні відношення у фітонімістичній та зоонімістичній лексиці англійських діалектів.....	53
2.6 Фітоніми та зооніми як об'єкт відображення мовної картини світу діалектоносіїв.....	56
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Актуальність теми роботи визначається не послаблюючою науковою зацікавленістю до вивчення етнокультур, а також повертаючимся в останній час дослідницьким зацікавленням до вивчення лексичних відмінностей між діалектами у теоретичному та практичному планах.

Назви рослин та тварин – одна з важливих складових частин лексики будь-якої мови. Вони охоплюють все розмаїття флори та фауни, відображая господарську та культурну діяльність предків, їх уявлення про світ рослин та тварин, стародавні звичаї, вірування [Лужаниця 2001, с. 1]. Фітоніми та зооніми, функціонуючи в лексико-семантичній системі мови, виконують не тільки номінативну, але і прагматичну, оцінну, експресивну та інші функції [ЛЭС 1990, с. 57] і, будучи частиною національної, регіональної термінології складають концептуальне ядро менталітету етносу, дають можливість судити про особливості національної образності. В зоо- та фітонолексичі яскравіше, ніж у інших структурах мови, відображаються особливості осмислення немовної реальності. Характерно, що назви тварин та рослин в різних мовах вміщують різні якості, що пов'язано з індивідуальністю образу мислення націй.

Найбільшою мірою національна специфіка проявляється при аналізі тих форм мови, які традиційно вважаються «найбільш народними»; до таких належать різноманітні регіональні варіанти, соціальні і територіальні діалекти. Це не є випадковим. Рослини та тварини відіграють велику роль в повсякденному житті людини, діалектні і народні назви як ніколи національно марковані, пов'язані з культурою народу і відображають особливості національного та регіонального свідомості [Куражова 2007, с. 1].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного наукового опису структурно-семантичних особливостей діалектних фітонімів та зоонімів, вироблення цілісних уявлень про структурні, семантичні, словотвірні ознаки аналізованої лексики, встановлення джерел її формування та системних зв'язків у ній.

Концептуальним підґрунтям дослідження стали праці науковців, в яких висвітлюються загальні проблеми діалектології (П. Традгіла, А. Х'юза, Дж. Чемберса, Д. Крістала, М. Маковського, О. Лужаниці), проблеми вивчення назв тварин та рослин (І. Чернишової, І. Куражової, М. Зубової), проблеми мовної картини світу (Е. Кубрякової, В. Телії, О. Селиванової, І. Чернишенко), діалектної зокрема (М. Болдирева, В. Кулікова).

Об'єктом дослідження є фітонімічна та зоонімічна лексика трьох графств Англії – Есекс, Камберленд, Ландкашир.

Предметом дослідження стала семантика, структурні особливості фітонімів та зоонімів, їх походження та системні зв'язки.

Мета дослідження – всебічний лінгвістичний аналіз зоонімів та фітонімів, який полягає у виявленні їх системності, у з'ясуванні дериваційних, семантичних та когнітивних характеристик.

Для досягнення поставленої мети в роботі послідовно вирішуються такі конкретні **завдання**:

- 1) з'ясувати сучасний стан досліджуваної проблеми, проаналізувавши науково-теоретичну літературу;
- 2) зробити типологію англійських діалектних фітонімів та зоонімів;
- 3) визначити тематичний склад фітонімічної та зоонімічної лексики даних діалектів;
- 4) провести лексико-семантичний аналіз фітонімів та зоонімів;

5) з'ясувати характер семантичних процесів, які протікають у фітоніміці та зооніміці цих діалектів, структурних зв'язків даних лексичних груп;

6) дослідити способи словотворення фітонімів та зоонімів англійських діалектів;

7) визначити як діалектна картина світу вербалізується у фітоніміці та зооніміці англійської мови.

Матеріалом для дослідження слугувала фітонімічна та зоонімічна лексика діалектів трьох графств Англії – Есекс (An Essex dialect dictionary Edward Gepp, 1923) Камберленд (The Dialect of Cumberland: With A Chapter on Its Place Names Robert Ferguson, 1873), Ланкашир (A Glossary of the Lancashire Dialect John Howard Noda, 1875) загальним обсягом 425 одиниць.

Предмет, мета й завдання роботи визначають вибір методів досліджуваної лексики, які забезпечують комплексний аналіз матеріалу та об'єктивність отриманих результатів. Методика дослідження носить комплексний характер. Нами використано наступні **методи**: описовий, що включає узагальнення і класифікацію матеріалу, структурний метод – для виявлення словотвірних моделей, за якими утворюється лексика; метод компонентного аналізу – для опису значень фітонімів та зоонімів із прийомами лексемного аналізу; метод суцільної вибірки, семантичного аналізу, зіставний, кількісний аналіз.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вона являє собою перший досвід комплексного опису фітонімічної та зоонімічної лексики англійських діалектів. В роботі вперше було 1) встановлено особливості системної організації зоонімів та фітонімі англійських діалектів 2) здійснено лексико-семантичний, структурний та словотвірний аналіз фітонімічної та зоонімічної лексики; 3) порівняно фітоніми та зооніми різних діалектів; 4) розкрито сутність діалектної картини світу та

особливості її вербалізації у фітонімічній та зоонімічній лексиці.

Теоретичне значення роботи полягає в уточненні поняття дефініції діалектна картина світу, діалектний концепт; у виявленні особливості діалектної картини світу, що вербалізується у фітонімах та зоонімах діалектів Англії. Пропоноване дослідження сприятиме подальшому вивченню проблем когнітивної лінгвістики та діалектології інших підсистем мови.

Практичне значення дослідження обумовлене можливостями використання результатів у викладанні таких нормативних курсів, як загальне мовознавство, стилістики англійської мови, історії англійської мови, лексикології, та спецкурсів із англійської діалектології.

Зазначені вище мета та завдання роботи обумовлюють її **структуру**. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, схарактеризовано методи аналізу й фактичний матеріал, розкрито новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі розглянуто стан досліджуваної проблеми на сучасному етапі, узагальнено понятійну базу дослідження, а саме: історію вивчення фітонімів та зоонімів в англійському та вітчизняному мовознавстві, лінгвістичну сутність, структуру і типи фітонімів та зоонімів.

У другому розділі розглянуті структурно-семантичні особливості діалектних фітонімів та зоонімів.

У висновках подано узагальнений результат дослідження.

Загальний обсяг роботи складає 62 сторінки, список використаних джерел - 80 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цей розділ присвячений вивченню лінгвістичних особливостей фітонімів та зоонімів, загальних принципів їх систематизації та класифікації; в ній також розглядається історія питання, ступінь вивченості діалектних англійських фітонімів та зоонімів, зокрема, а також особливості діалектної картини світу, крізь призму якої визначаються особливості світосприйняття діалектоносіїв.

1.1 Історія вивчення фітонімів та зоонімів в англійському та вітчизняному мовознавстві

Фітонімічна та зоонімічна лексика неодноразово потрапляла в поле зору лінгвістів [Адаменко С. Л., Арьянова В. Г., Берестнева А. В., Боброва Т. А., Булах Е. А., Гребнева А. М., Гусакова Е. И., Панасенко Н. И., Пермякова О. С., Пуцилова Л. Ф., Рябко О. П., Сахарова О. В., Семина О., Сивакова Н. А., Солнцева Н. В., Харитонов В. И., Хатхе А. А., Хроленко А., Чернишенко І. А.], при цьому дослідження проводилися як на матеріалі однієї мови, так і в порівняльному плані. Роботи, які присвячені порівняльним дослідженням, проводяться на матеріалі споріднених і неспоріднених мов, і коло їх вивчення ще достатньо обмежено.

Багато з робіт приділяють особливу увагу опису лексичної специфіки терміносистеми фітонімічних та зоонімічних полів [Булах 2001, Гребнева 1984, Гусакова 1990], аналізу структурно-морфологічних особливостей фітонімів та зоонімів [Берестнева 2008].

Традиційним є вивчення структурних, слово- і фразотворчих властивостей найменувань фітонімів та зоонімів; великий інтерес представляють розробки образної номінації, метафоричні і метонімічні механізми утворення фітонімічної та зоонімічної лексики [Арьянова 1981, Бродович 1988, Булах 2001, Гребнева 1984, Сахарова 2010].

Докладно вивчені окремі лексико-семантичні групи досліджуваних семантичних груп: народні назви, номенклатурні назви, назви лікарських трав, назви дерев, селективні назви кольорів, назви свійських та диких тварин, назви рослин та тварин в окремих діалектах, тощо. Проте назви екзотичних рослин не отримали широкої розробки, їх вивчення по суті тільки починається. Лексико-семантична група «найменування тварин» розглядається в основному в синхронічному аспекті. Досліджуються семантичні, словотворчі і прагматичні можливості зоонімів і їх похідних. Найбільш значними семантичними дослідженнями зоолексики, на наш погляд, є роботи Л. Войтік (1974), О. Рижкиної (1979), Т. В. Пісанової (1989). Л. Войтік робить спробу систематизувати всі зооніми, що мають переносно-образні значення і розподілити їх по 4:

1) окказіональні метафоричні характеристики; 2) стійкі метафоричні характеристики, лексичне переносне значення яких не конкретизоване; 3) метафоричні характеристики, що мають певні стійкі переносні лексичні значення; 4) десемантизовані метафоричні характеристики, які, не виконуючи характеризуючу функцію, виражають ласку, симпатію, презирство до людини [цит. за Берестнева 2008, с. 42].

Діалектні зооніми англійської мови не були предметом окремого дослідження взагалі.

Глибоко досліджені етимологічні аспекти фітонімів, та зоонімів, латинська ботанічна термінологія як у російській, так і в англійській мовах [Кирьянова 2009].

Широко вивчаються фітоніми та зооніми в рамках фразеології [Сосой 2002, Тишкина 2009, Хроленко 1981] у працях В. В. Виноградова, О. С. Ахманової, В. А. Архангельської, В. Н. Телії, Д. О. Добровольського, Ю. П. Солодуб, Н. Ф. Зайченко, Д. М. Мардановой, Ю. Г. Завалишиної.

Досить актуальні дослідження лексикографічного опису фітонімів [Сивакова 2004], фітонімічна лексика в художній прозі різних письменників [Волоцкая 1995, Добжинская 2000, Дьяченко 2010]. Зооніми в цьому аспекті досліджуються не так активно.

Останнім часом актуальним стає вивчення когнітивного аспекту фітономістичного та зоонімістичного компоненту мови [Завалишина 1998, Пуцилова, Рябко 2003], а також дослідження фітонімів та зоонімів як об'єктів актуалізації мовної картини світу [Добжинская 2000, Завалишина 1998, Коновалова 2001, Куражова 2007].

Тим не менш, дослідження в області фітонімії, так і зоонімії як у вітчизняному мовознавстві, так і в зарубіжному, ще не надбали системного характеру. Більш того, фітоніміка та зооніміка не є об'єктом активного вивчення в зарубіжному мовознавстві. Вітчизняна наука, маючи великий досвід опису фітонімів та зоонімів різних мов, на жаль, залишає без належної уваги вивчення саме англійських флористичних та зоонімічних ноуменів, діалектних, зокрема.

1.2 Лінгвістична сутність, структура і типи фітонімів та зоонімів

Традиційно флористичні назви в науковій лінгвістичній літературі трактуються в рамках 2 синонімічних термінів – флоронім і фітонім; останній, найбільш часто зустрічається. Під ним розуміється ім'я, в основу якого було покладено назва рослини [Невойт 2006]. Зоонім, в свою чергу, є

пролисемантичним терміном, бо обозначає як (1) власну назву, тобто, кличку тварини, так і (2) іменник, який у першому значенні означає якусь тварину [Солнцева 2007].

Фітоніми та зооніми відносяться до групи власних назв, серед яких традиційно виділяють:

- Антропоніми (імена, прізвища, прізвиська),
- Антропоніми (біблеїзми міфоантропоніми),
- Зооніми (назви тварин),
- Топоніми (гідроніми, ойконіми, хороніми),
- Топоніми - біблеїзми (ойконіми - біблеїзми),
- Міфотопоніми (міфоороніми,-гідроніми,-хороніми,-ойконіми),
- Ергоніми (ім'я власне, яке означає ділове об'єднання людей, у тому числі союзу, організації, установи, корпорації, підприємства, суспільства, закладів, кружка),
- Хрононіми (позначення певних відрізків і точок часу),
- Назви заходів, назви кампаній,
- Назви війн;
- Назви свят і т.д.

Найбільш повною класифікацією онімів до сих пір є робота німецького германіста А. Баха и А.В. Суперанської, зробленої на його основі [Суперанская 1973, с. 214].

Відповідно, властивості, диференціюючих ознак фітонімів та зоонімів перехрещуються із загальними, які характерні всім омонімам; разом з тим, вони мають і ряд відмінних, специфічних особливостей, що виділяють їх серед термінів у традиційному розумінні.

Перш за все, фітонім та зоонім має міжнародний (латинська назва) і окремий (назви в національних мовах) варіанти [Хатхе 2010, с. 14-15], наприклад, wild myrtle або bog-myrtle (*Mirica gale*), gollin (*Caltha polustris*), ramps, (*Allum ursinum*) і т.п. Обидва варіанти вважаються рівноправними.

Більше того, існують ще й діалектні назви рослин та тварин.

На думку одних лінгвістів, діалектні флористичні та зоонімічні назви можна класифікувати як терміни на тій підставі, що для них характерна певна дефініція і прикріпленість до латинського терміну [Шевчик 2011, с. 30]. При цьому дослідники виділяють ряд термінологічних властивостей найменувань рослин та тварин: 1) чітку співвіднесеність з денотатом, 2) точність лексичного значення, 3) наявність узагальнюючого (родового) слова, тобто гіпероніма, в предметній підгрупі [Берестнева 2008, с. 21]. Так, М. К. Шарашова та Н. И. Коновалова [цит. за Кирьянова 2009, с. 24], відносять наукові назви рослин до термінології (зокрема, відносини між одиницями різних розрядів: вид, сімейство, порядок, клас, відділ) і номенклатурою (відносини між одиницями одного і того ж рівня, логічно незалежні). Іншими словами, ботанічний термін - це назва роду рослини. Наприклад, тюльпан - *Tulipa*, в той же час тюльпан великий (*Tulipa ingens*), тюльпан волосистотичінковий (*Tulipa dasystemon*), тюльпан Кауфмана (*Tulipa kaufmanniana*), тюльпан чудовий (*Tulipa subpraestans*), тюльпан туркестанський (*Tulipa turkestanica*), тюльпан гібридний (*Tulipa hybrida*) та ін., тобто різновиди даної рослини, - це вже номенклатура.

На думку інших лінгвістів, діалектні флористичні та зоонімічні назви не можна класифікувати як терміни в силу їх фольклорного характеру, але вони мають повне право на членство в терміносистемі, оскільки їх образну назву, що відображають габітуальні ознаки, флороніми вказують на лікувальні властивості, біологічний цикл та ін., часто допомагають зрозуміти мотив номінації [Берестнева 2008, с. 78].

Виходячи з цього, ряд дослідників пропонують диференціювати ботанічну та зоонімічну лексику на групу наукових термінів і народно-розмовну лексику. До першої групи фітонімів належать: флокс (*Phlox*, флокс), хризантему (*Chrysanthemum*, хризантема), датура (*Datura*, дурман), астру (*Aster*, астра; *Callistephus*, каллистефус), бадан (*Saxifraga crassifolia*,

бадан), білу смородину, жоржин (Dahlia, жоржини), гіацинт (Hyacinthus, гіацинт), тюльпан (Tulipa, тюльпан), півонія (Paeonia, півонія), гладіолус (Gladiolus, гладіолус) та ін. До другої групи слів відносять: білоголовник (Achillea millefolium L., деревій звичайний), бздюку (Solanum nigrum, паслін чорний), блошниця (Origanum vulgare L., материнка звичайна), горлянку (Potentilla argentea L., перстач срібляста), горицвіт (Adonis vernalis, адоніс весняний), гусятник, дев'ятільник, заячу капусту (Sedum morganium, очиток), дамські сережки (Dicentra, діцентра), розбите серце (Dicentra, діцентра), чобітки (Aconitum, аконіт), дику горобину (Tanacetum vulgare L., пижма звичайна), жовту горобинку (Tanacetum vulgare L., пижма звичайна) та ін.

На наш погляд, автори справедливо протиставляють діалектні, народні назви науковим на тій підставі, що вони:

1) багатозначні; в діалектах одна і та ж назва може позначати як різні рослини (наприклад, в Єлецькому діалекті російської мови їх розмовах проліском називають і пролісок (Galanthus), і пролісок сибірський (Scilla sibirica) та ін), так і мати декілька найменувань - синонімів (печериця в місцевих говорах, крім термінологічної назви, має також місцеві - індички, печериця; суниця - полозень - пазобніка / пазубніка тощо);

2) деякі фітоніми та зооніми в діалектах, складаючи синонімічні ряди, мають тільки народні назви: dockin, the dock (plant), cherts, the first blades of grass in spring, chibies, onions;

3) у науковій ботанічній літературі для кожного виду рослини є особливий термін. У діалектах таку відповідність не завжди можна виявити: гладіолус першоцвіт (Gladiolus priminus), гладіолус черепітчатий (Gladiolus imbricatus), гладіолус гібридний (Gladiolus hybridus). У діалектах для позначення всіх цих видів рослини використовується лише одна лексема - гладіолус;

4) здавна прийнятий наукою постулат, що термін, як правило, не має

емоційно-експресивного забарвлення, останнім часом все частіше, як відомо, тлумачиться дещо інакше. Н. И. Коновалова, наприклад, кажучи про народні найменування рослин як про розряд конкретної лексики, вважає, що ця лексика цілком може бути експресивними конотаціями різного роду [Завалишина 1998, с. 14]. Однак дослідники все ж виявляють деяку експресію і в діалектах, в яких наголошується не позитивна конотація фітонімів індички, поросяти, реп'яха, лопуха. При цьому, наголошується, що експресія у кожного з цих іменувань поступово втрачається;

5) термін часто служить «будівельним матеріалом» для утворення нових термінів. В фітонімічній лексиці діалектів такого явища не спостерігається. Є лише різні варіанти однокореневих термінів одного і того ж значення: чорнобиль, чорнобильник; татарник, татарка та ін.;

б) зоонім – термін має міжнародний характер. Ця особливість народно-розмовних найменувань рослин не завжди присутня.

В цілому, фітонімічна та зоонімічна діалектна лексика являє собою систему, створену певними екстралінгвістичними і власне лінгвістичними факторами, викликаними до життя потребами суспільства в його історію та сучасний стан. Системний характер цієї лексики виявляється в її реалізації в складі тематичних і лексико-семантичних груп, у підпорядкуванні гіперонімічним зв'язкам і відносинам. Гіпероніми, як слова з більш широким, узагальнюючим смисловим змістом, об'єднують собою гіпоніми, тобто лексеми, що називають предмети, властивості чи ознаки як елементи якогось класу (безліч). Гіпонімія як ієрархічна організація створює протиставлення лексичних одиниць і дозволяє деталізувати класи та підкласи слів, члени яких знаходяться в парадигматичних відносинах між собою. Таким чином тварина – це гіперонім (загальний номінант), якій включає наступні компоненти: мамологічний (назва ссавців), орітологічний (назва птахів),

інсектологічний (назва комахів), іхтіологічний (назва риби та водних тварин), серпентологічний (назва плазунів) [Овсянников 2014, с. 426].

Крім членування фітонімів та зоонімів на наукові терміни і народно-розмовну лексику, а також на гіпероніми і гіпоніми, типологія фітонімів та зоонімів буває семантична (збігається з типом рослини), мотиваційна (що покладена в основу мотивації), структурна (просте, дериваційне, складне слово), словотворча, етимологічна. Також існує принцип класифікації фітонімічної діалектної лексики на основі об'єднання лінгвістичної та ботанічної класифікацій, запропонованої Н. И. Нальотовою [цит. за Коновалова 2001].

Семантичні класифікації різняться в залежності від класифікаційних принципів членування тварин та рослин. Наведемо два приклади класифікацій фітонімів [Булах 2001, с. 7-8]:

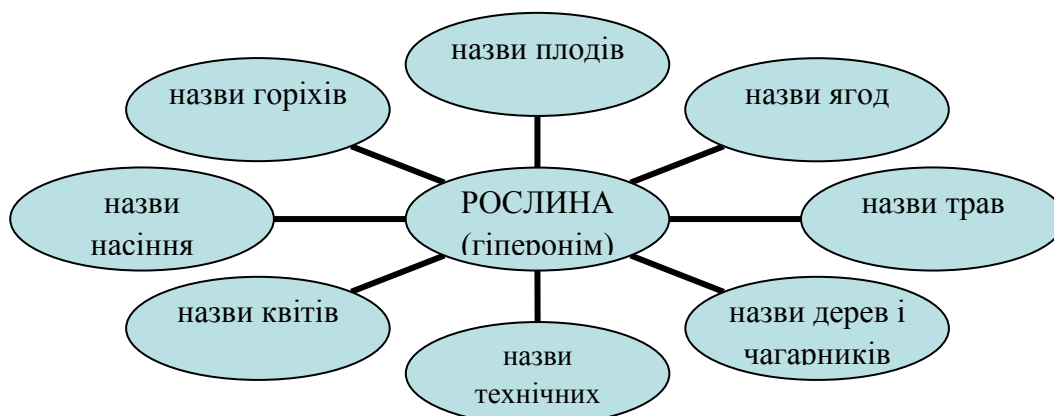
- 1) загальні найменування (дерево, трава, кущ);
- 2) власне фітоніми - назви дерев, кущів, трав, квітів і плодів (береза, бузок, берізка, астра, яблуко);
- 3) найменування грибів (боровик, опеньок);
- 4) частинні фітоніми (гілка, стовбур, корінь);
- 5) найменування сукупностей (березняк, черемушник).

А. М. Гребнева, зокрема, пропонує наступну класифікацію:

- 1) назви дерев і чагарників;
- 2) назви трав'янистих рослин;
- 3) назви ягід і ягідних рослин;
- 4) назви грибів;
- 5) назви технічних, городніх та злакових культур [Гребнева 1984].

З нашого погляду, типологізація тваринного та рослинного світу не повинна обмежуватися гіпонімо-гіперонімним компонентом, тут доцільним буде деталізація за тематичною ознакою. Так, фітоніми нами діляться також на квіти та назви плодів, насіння та горіхи (див. рис. 1.1).

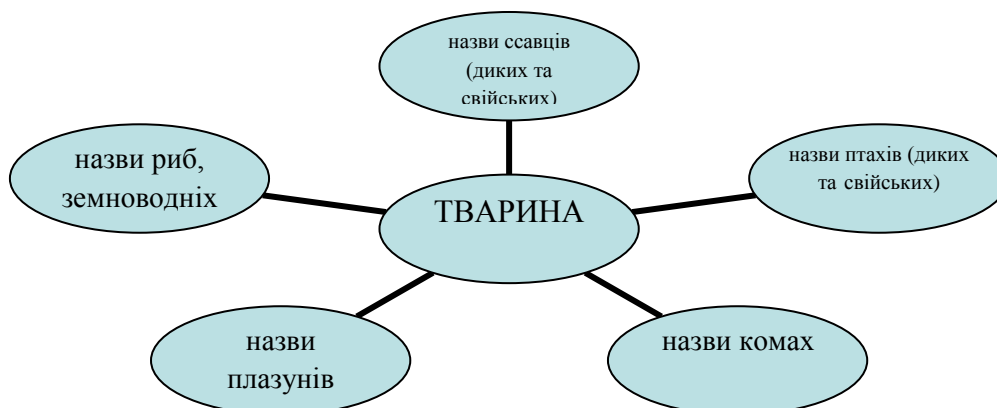
Рис. 1.1
Типи фітонімів

Окремо ми пропонуємо розглядати гриби, бо вони не відносяться до складу рослин, але є не окремою частиною природи.

Стосовно тварин, то, з нашого погляду доцільним є диференціація назв ссавців та птахів на диких та свійських (див. рис. 1.2):

Рис. 1.2
Типи зоонімів

Мотиваційна класифікація ділить фітоніми та зооніми на ендоцентричні, в яких мотиваційно-номінативні ознаки мають повну експлікацію (прагматичну ознаку, квалітатив, природний локатив, географічний локатив та ін.), і на екзоцентричні, в яких мотиваційно-номінативні ознаки есплікується тільки в термінах модифікаторів (форма, колір, найменування на честь, емотивно-оцінний, розмір, смак, вид, спосіб вирощування) [Берестнева 2008, с. 35].

У цілому, слід зазначити, що зооніми вельма активни як при семантичній деривації, так і (один зоонім може мати 3 значення), так і при фразеологічній. Дериваційний розвиток зоонімів російської мови є наступним:

- 1) дериваційний розвиток зоонімів відбувається, по-перше, по лінії розвитку вторинних значень; метафоричних і метонімічних.
- 2) вторинне значення відбивається в семантичній структурі дериватів;
- 3) утворюються деривати, в яких вторинне значення зооніма стає первинним.

Структурна класифікація аналізує композиційні особливості фітонімів та зоонімів, їх словотворчі складові. Зокрема, за результатами досліджень, серед фітонімів англійської мови над простими та похідними словами переважають складноструктурні найменування (іменні композити та іменні словосполучення). В зібраному автором матеріалі іменні композити складають - 40%; іменні словосполучення - 59%; кореневі флороніми - становлять лише 9% від загального числа дослідженого корпусу назв рослин. «Можливості семантичної деривації, закладені в корневих і похідних лексемах, дуже обмежені, тому вони служать основним будівельним, матеріалом для лінійної деривації у формі словосполучень і композитів» [Семина 2007, с. 20].

Словотворча диференціація фітонімів та зоонімів розглядає дериваційні та словотворчі способи утворення фітонімів. На думку дослідників, джерела виникнення назв різноманітні [Маслова 2008], і вони обумовлені багатьма лінгвістичними та екстралінгвістичними факторами. Одним з таких джерел, на думку А. С. Ефремова, «є наявність різноманіття ознак і властивостей, притаманних кожній рослині. І будь-який з цих ознак може бути в основі номінації. При цьому одна група людей помічає одну особливість, інша - іншу. В результаті існує ряд фітонімів, що

характеризують одну і ту ж рослину за різними ознаками » [Ефремов 1990, с. 12]. З іншого боку, найчастіше процес формування значень термінологічних одиниць ядра фітонімів відбувається шляхом доповнення смислового змісту при переході слова з загальноживаної лексики в термінологічну, а також на основі механізму метафоризації. Цікавим є той факт, що ступінь абстрагізації у фітонімів вище, ніж у словотворчого ряду, який об'єднується однією структурною моделлю. Назви квітів підтверджують, що поєднання з одним і тим же повнозначним елементом зазвичай варіюються більш широко, ніж поєднання з одним і тим же префіксом або суфіксом.

Етимологічні класифікації фітонімів та зоонімів різняться в залежності від походження онімів; етимологія обумовлена етнічно в кожній національній мові і його варіанті.

Підводячи підсумок всьому вище сказаному, слід зазначити, що назви рослин та тварин в різносистемних мовах можуть бути побудовані як по одному, так і за зовсім різними принципами. Відмінності, безсумнівно, виникають внаслідок особливостей менталітету того чи іншого народу, в той час як подібності можна пояснити або запозиченням терміна з іншої мови, або наявними ознаками рослин, які однаково відображаються у різних мовах. Одночасно з цим, в мові існують фітоніми-синоніми/зооніми-синоніми. Це відбувається внаслідок того, що люди навіть у межах однієї мовної групи можуть брати за основу назви різних ознак чи властивостей рослини. При цьому об'єкт отримує всебічну характеристику, яка і веде до синонімії. Синоніми збагачують словниковий фонд мови, надають йому образність і виразність. А наявність великої кількості синонімів, безсумнівно, свідчить про розвинене мислення народу.

Специфіка фітонімічної та зоонімічної лексики полягає в тому, що практично кожна реалія має або, у зв'язку з підвищенням культури народу,

потенційно може придбати в зв'язку з підвищенням культури народу в діалектах дві назви: наукове і народне. Наукове найменування, в свою чергу, постає в реальному загальнонародному використанні також у двох його варіантах: як термін і як номенклатура.

1.3 Поняття мовної картини світу

Феномен «картина світу» є таким же давнім, як і сама людина. Створення перших картин світу в людини збігається в часі з процесом антропогенезу. Тим не менше, реалія, яка називається терміном «картина світу», стала предметом науково-філософського розгляду нещодавно.

Протягом усього свого культурно-історичного розвитку людство освоювало навколишній світ – його будову, зв'язок між його складовими, оцінює актуальні для нього реалії та явища, осмислює місце людини у всесвіті, типи відношень людей один до одного. В результаті у свідомості людини виникає, так звана, «картина світу». Її можна визначити як закріплений у свідомості і, відповідно у мові, багатовіковий досвід когнітивно-оцінної діяльності людини [Болдырев 2006, с. 41].

Поняття «картина світу» знаходиться на даний момент у стадії свого формування: робляться перші спроби побудови його розгорнутого визначення і розкриття змісту; дискутуються питання про те, як розумно теоретично відокремити «картину світу» від близьких до нього феноменів, як категоріально охарактеризувати і виявити властивості і форми її існування. Так, Е. С. Кубрякова вважає, що «картина світу являє собою образ світу, який є результатом усієї духовної активності людини. Картина світу виникає у людини у ході всіх її контактів зі світом» [Коновалова 2001, с. 18]. «Картина світу – сукупність знань і думок суб'єкта стосовно

об'єктивної реальної або мислимій дійсності» [Карасик 2004, с. 27]. Картина світу розглядається як «систематизована єдність основних, які узагальнюють практичний пізнавальний досвід категорій світосприйняття, які формують єдність світовідчуття і які зумовлюють типологічну, етнічну, соціальну, особистісну тощо своєрідність того чи іншого світобачення» [Вежбицкая 2001, с. 22]. З. Д. Попова и И. А. Стернин розуміють під картиною світу «впорядковану сукупність знань про дійсність, що сформувалася у суспільній (а також груповій, індивідуальній) свідомості» [Белякова].

Найбільш адекватним розумінням картини світу є визначення її як вихідного глобального образу світу, що лежить в основі світобачення людини, яке репрезентує сутнісні властивості світу в розумінні її носіїв і є результатом усієї духовної активності людини [Кубрякова 1996].

Можна також уявити поняття «картина світу» як складно структуровану цілісність, що включає три головні компоненти: світогляд, світосприйняття та світовідчуття. Ці компоненти об'єднані в картині світу специфічним для даної епохи, етносу чи субкультури чином.

Виходячи з того, як розуміють *картину світу* соціологи, психологи, психоаналітики та нейрофізіологи, її слід визначити як:

– систему образів (та зв'язків між ними), наочних уявлень про світ і місце людини в ньому, відомостей про взаємини людини з дійсністю (людини з природою, людини із суспільством, людини з іншою людиною) та самою собою. Образи і відомості найчастіше мають емоційне забарвлення;

– породжувані цією своєрідною конфігурацією образів і відомостей життєві позиції людей, їх переконання, ідеали, принципи пізнання й діяльності, ціннісні орієнтації та духовні орієнтири; будь-які істотні зміни картини світу тягнуть за собою зміни в системі зазначених елементів [Кубрякова 1996, с. 91].

Під поняттям *картина світу* пропонуємо розуміти впорядковану сукупність знань про дійсність, що сформувалася в суспільній, а також груповій та індивідуальній свідомості, що *включає в себе* субкультурну, когнітивну, національну, концептуальну (Р. И. Павиленис), теоцентричну (О. А. Михайлова), нормативно-наукову (Н. А. Максимчук), індивідуальну, поетичну (Ю. В. Казарин, В. А. Маслова, О. П. Барменкова и др.), публіцистичну (Г. Я. Солганик), міфологічну (С. А. Кошарная, С. А. Питина), мовну картини світу.

У сучасній лінгвістиці активно досліджуються проблеми формування мовної картини світу. На перший план ставлять питання про те, яким чином відображений світ у свідомості людини, яка роль вербальних засобів у цьому процесі, як індивід береже знання про світ.

Інтерес до мовної картини світу виявляємо ще в работах В. фон Гумбольдта, де він писав про те, що мислення людини й уявлення її про світ визначається конкретною мовою. Одним із засновників сучасного вчення про мовну картину світу є німецький учений І. Гердер. У Росії цією проблемою займаються Ю. Караулов, С. Васильєв, Г. Колшанський, Н. Сукаленко, О. Яковлева, Д. Хаймс. У 1988 році вийшла друком колективна монографія «Людський чинник у мові. Мова й картина світу» під редакцією Б. А. Серебреннікова. Зараз ця проблема розробляється також у фундаментальних працях Н. Арутюнової, Ю. Апресяна, А. Вежбицької, Ю. Степанова, В. Телія, та ін.

У сучасній лінгвістиці під мовною картиною світу традиційно розуміють «сукупність знань про світ, що відображені в мові, а також засоби отримання й інтерпритації нових знань» [Василенко], «це національна картина світу, що давно склалася і зберігається донині, доповнена асимільованими знаннями, що відображає світогляд і світосприйняття народу, зафіксована в мовних формах, обмежена консервативною національною культурою цього народу» [Василенко].

З. Д. Попова та І. А. Стернін під мовною картиною світу розуміють уявлення про дійсність, відображену в мовних знаках та їх значеннях – мовний поділ світу, мовне упорядкування предметів і явищ, закладена в системних значеннях слів інформація про світ [Белова 2002, с. 19].

У сучасних дослідженнях стверджується, що картина світу – феномен складніший, ніж мовна картина світу, тобто та частина концептуального світу людини, яка набуває вербальну форму. Мовну картину світу вчені ототожнюють із синхронним різночасним сприйняттям і тлумаченням, тоді як під картиною світу розуміють уявлення про світ, духовну культуру етносу певного хронологічного періоду. Мовна картина світу – це образ світу, що створюється лінгвістичними засобами, а саме:

- номінативними засобами мови – лексемами і фразеологізмами, що забезпечують той чи інший поділ та класифікацію об'єктів національної дійсності значною відсутністю номінативних одиниць;

- граматичними засобами мови;

- функціональними засобами мови (відбір найбільш вживаної лексики і фразеології визначає склад комунікативно-релевантних мовних засобів);

- образними засобами (напрямок розвитку переносних значень, внутрішня форма мовних одиниць, національно-специфічна образність);

- фоносемантикою мови;

- дискурсивними засобами мови – специфічними засобами та стратегіями текстобудови, аргументації та ін.

Мовна картина світу репрезентується, насамперед, на лексичному матеріалі. Зокрема, так вважають такі вчені, як І. О. Голубовська, П. М. Грабовий, Ю. Л. Мосенкіс, Л. О. Ставицька та О. С. Фурса та багато інших. Розгорнуте уявлення про мовну картину світу та її роль у соціальному пізнанні та поведінці виникає тільки в сучасності, відзначає М. О. Шигарева, яка пов'язує це явище зі зростанням ролі мас в історії, підвищенням значення ідеології в управлінні масами, виділенням

індивідуальності масової людини і пропонується розглядати мовну картину світу у варіантах загального (національна мова і, відповідно, національно-мовна картина світу), окремого (мовлення соціальної групи), одиничного (мовлення особистості). Узуальна (національно-мовна) картина виконує функцію узагальнюючого конструкта, оскільки, як слушно зазначає О. О. Селіванова, «відображає картини світу певних угруповань людей – носіїв однієї мови, об'єднаних територіально, а також за іншими ознаками та психічними властивостями (освітою, професією, статтю, ерудованістю, темпераментом, характером тощо)».

На рівні діалектів здійснює дослідження В. Д. Ужченко, який вивчає відмінності мовної картини світу у носіїв територіальних діалектів, пов'язуючи їх з географічними умовами, соціальними, культурно-історичними факторами, виробничою діяльністю.

Отже, мовознавці виділяють три рівні мовних картин світу: на рівні ідіолекту, діалекту та узусу (мови). Досліджуючи мовні картини світу на цих рівнях – ідіолектному, діалектному (розуміючи діалект широко – це і територіальні говірки, і соціальні жаргони за віковою, професійною та іншими ознаками) та узусному (мовному), можна простежити становлення мовної картини світу певної спільноти [Белякова].

Оскільки об'єктом нашого дослідження є діалекти англійської мови Великобританії, то зауважимо, що діалектна картина світу (ДКС) це система традиційно-народних уявлень про світ, яка має нечіткий, еkleктичний характер, відображена в сукупності територіально-соціальних комунікативних засобів. Головними функціями такої картини світу є класифікуючу, інтерпретаційну та регламентуючу функції [Болдырев 2006, с. 42].

Таким чином, поняття «картина світу» багатогранне. Цей феномен має довгу історію розвитку і є об'єктом вивчення філософії, логіки, культурології та інших наук. Мовна картина світу є відображенням,

осмисленням, відчуттям й оцінюванням у певній мові власного неповторного результату багатовікової роботи колективної етнічної свідомості певного народу, осмисленням буття та поглядів щодо світосприйняття та відображення в психіці людини навколишньої дійсності, віддзеркаленням та концептуалізацією світу, що формує певну цілісну систему поглядів, свого роду колективну філософію носіїв певної мови, через призму якої людина бачить світ. Сама мовна картина світу реалізує себе на ідіолектному, узусному та діалектному рівнях.

1.3.1 Концепт як складова мовної картини світу та їх типологія. Діалектний концепт. Ще в XIX ст. були зроблені перші спроби визначити основну одиницю ментальності. Лінгвісти й філософи писали про «внутрішню форму» (О. Потебня), «позачасовий зміст» (С. Франк), «принципове значення» (А. Лосєв) і власне про концепт (С. Аскольдов-Алексєєв). Разом з тим, на сьогодні єдина загальна теорія концепту мовознавцями не розроблена. Так, А. Бабушкін під концептом розуміє «будь-яку дискретну змістовну одиницю колективної свідомості, яка відображає предмет реального або ідеального світу й збуригається в національній пам'яті носіїв мови у вербально визначеній формі» [Акульшина].

Тлумачення цього терміна подають і інші дослідники: А. Вежбицька, А. Вермеєр, Е. Зинов'єва, Е. Кубрякова, Р. Фрумкіна та ін. У 2008 р. вийшла книга А. М. Приходька «Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики», підготовлена вченим на матеріалі німецької мови. У роботі здійснено спробу вивчення одного з актуальних питань сучасної лінгвокогнітології – онтологічної сутності (лінгво)концептів, а також їх системної організації з погляду когнітивно-дискурсивної парадигми знання. Особливу увагу присвячено концептивній

семантиці, типології концептів, їх культурологічним началам, межам та джерелам, механізмам і технікам об'єктивації, їх таксономії і типології, системній організації концептосфери. Знайшлося на сторінках книги місце і для таких підсистем, якими є концептополя та дискурсивні формації концептів, характеристика яких подається в аспекті лінгвосинергетики [Карасик 2004, с. 142].

У межах лінгвокультурологічної теорії (Н. Арутюнова, А. Бабушкін, С. Воркачев, В. Ганєчко, І. Голубовська, В. Карасик, І. Кононенко, Т. Крижанівська, О. Левченко, Л. Мельник, Ю. Степанов та ін.) *концепт* розглядається як одиниця, що наділена динамічною природою, і, разом із тим, характеризується «стереотипністю» та «константністю». До основних категорій лінгвокультурології, за В. Карасиком, належить поняття “картина світу”, а його частинами виступають саме культурні концепти – багатовимірні смислові утворення, у яких виділяються ціннісний, образний і поняттєвий складники.

М. Шварц тлумачить концепт як елементарну ментально організовану одиницю, що «виконує функцію зберігання знань про світ в абстрактному форматі».

О. Селіванова в термінологічній енциклопедії «Сучасна лінгвістика» в статті «концепт» зазначає, що цим терміном називають інформаційну структуру свідомості, різносубстратну, певним чином організовану одиницю пам'яті, яка вміщує «сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого» [Карасик 2004, с. 145]. У «Короткому словнику когнітивних термінів» «концепт» кваліфікується як «оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозку (*lingua mentalis*), всієї картини світу, відбитої в людській психіці» [Гусакова 1990, с. 7]. К. Зацепін та І. Саморуков характеризують концепт як динамічну сукупність суб'єктивних уявлень

про дійсність, цілісність якої набувається в мові через контакт зі смислопороджувальними системами втілення, розуміння та інтерпретації цих уявлень, які діють у культурному контексті [Булах 2001, с. 173].

О. Бондаренко вважає, що концепт – це сукупність знань, інформації про певну матеріальну чи ідеальну субстанцію; він виступає основною одиницею наївної картини світу, що відбивається національною повсякденною свідомістю [Белова 2002, с. 20].

Різні дефініції концепта дозволяють виділити його інваріантні ознаки: 1) це мінімальна одиниця людського досвіду, що вербалізується з допомогою слова; 2) це основна одиниця обробки, збереження й передачі знань; 3) концепт має рухомі межі та конкретні функції; 4) концепт соціальний, його асоціативне поле обумовлює його прагматику; 5) це основний осередок культури [Гухман 1981, с. 5].

Типологія концептів зараз достатньо розроблена. Відповідно до типології З. Попової та І. Стернина концепти можуть бути: вербалізованими / прихованими; стійкими / нестійкими; абстрактними або конкретними. За змістом виділяють такі типи концептів:

Уявлення – узагальнені, чуттєво-наочні образи предметів або явищ.

Схеми – концепти, які за змістом являють собою деякі узагальнені просторово-графічні або контурні схеми.

Поняття – концепти, які є відображенням у свідомості найбільш загальних, суттєвих ознак предметів або явищ, результатом їх раціонального відображення та осмислення.

Фрейми – мислимі в єдності його складових багатокomпонентні концепти, об'ємні уявлення, певна сукупність стандартних знань про предмет або уявлення.

Сценарії (скрипти) – відображення в свідомості цілісних послідовностей деяких епізодів у часі; це стереотипні епізоди з ознакою

руху, розвитку; фактично це фрейми, що розвертаються в часі й просторі як послідовність окремих епізодів, етапів, елементів.

Гештальти – комплексні, цілісні функціональні мислимі структури, які упорядковують різноманіття окремих явищ у свідомості; гештальт являє собою цілісний образ, який поєднує чуттєві та раціональні елементи, а також динамічні та статичні аспекти відображуваного об'єкта чи явища.

Важливе значення для моделювання концептів має їх структурна типологія. Основними структурними типами концептів є рівневі (одно- і багаторівневі) та сегментні.

Рівневий концепт – концепт, структура якого складається з одного чи кількох когнітивних шарів, що різняться за мірою абстракції.

Однорівневий концепт включає зазвичай чуттєвий образ і один базовий шар, утворений певними концептуальними властивостями (концепти-уявлення).

Багаторівневий концепт містить, окрім чуттєвого образу й базового шару, деякі інші когнітивні шари, відмінні за рівнем абстракції та які послідовно нашаровуються на базовий (більшість концептів, які вербалізовані багатозначними лексемами).

Сегментний концепт – концепт, структура якого складається з декількох сегментів одного ступеня абстракції, які «рівноправні» в структурі деякого когнітивного шару [Денисова 2008, с. 36].

В. Карасик у сучасній лінгвоконцептології виділяє кілька підходів до класифікації концептів. За одним з підходів, основою якого є очевидна / прихована орієнтованість концептів на мову (вираження і вияв концептів мовними засобами), дослідник виділяє *предметні, ознакові, подієві* концепти.

Основу іншого класифікаційного розуміння концептів складає когнітивна психологія з її оперуванням відповідними моделями

психологічної діяльності, коли осмислені фрагменти реальності співвідносяться зі сценаріями, схемами, фреймами, гештальтами, слотами.

Ще один підхід має основою ціннісно аксіологічний складник концепту і ґрунтується на естетичних та етичних категоріях у силу того, що оцінний складник концепту, визначуваний культурними цінностями, має директивний вияв. Він дозволяє виділяти телеонімні концепти [Болдырев 2006, с. 48] з домінуванням оцінного складника і нетелеонімні концепти, де оцінний складник (ширше аксіологічний) ускладнений різними відтінками.

Наступний підхід до класифікації концептів має підґрунтям дискурс, з якого вичленовуються / встановлюються відповідні концепти. У його межах розрізняють художні і повсякденні концепти, інституційні концепти – дипломатичні, спортивні, педагогічні тощо.

«Динаміко-статичний» підхід розмежовує стійкі й перемінні, споконвічні та запозичені концепти.

Наявний також класифікаційний підхід, за яким виділення концепту з тим чи іншим оцінним складником ґрунтується на відповідному колі осіб, об'єднаних такою оцінкою – це *загальнолюдські, загальноцивілізаційні, етнокультурні, регіональні, макрогрупові, мікрогрупові та індивідуальні* концепти.

Особливістю ще одного класифікаційного підходу до концептів є суто тематизований принцип і диференціація концептів на *емоційно-чуттєві* (емоційно-фізичні, емоційно-психічні і под.) і *комунікативні, гастрономічні* та інші.

Не менш значущим виступає спроба у змістовому плані концепти класифікувати на *ментально оцінні вияви предметів, дій, подій і якостей* [Василенко].

Особливе місце серед класифікації концептів займають діалектні концепти як знання про територіальну варіативність мовних одиниць, яка

формує різні діалекти. Діалектні концепти виявляють певну структурну та змістову специфіку, яка проявляється в способах їх формування, збереження й репрезентації. Діалектне знання виникає в результаті порівняння мовних форм і їх функцій як мінімум у двох діалектних системах.

Структура діалектного концепту включає ядро – знання діалектної відмінності – і різні компоненти когнітивної матриці. Як такі компоненти тут можуть вживатися концептуальні сфери різного рівня складності. Кожен компонент пов'язує ядро концепту з певною галуззю знань, до яких відносять: «діалект», «територія», «оцінка», «мовна репрезентація» тощо [Бабушкин 1996, с. 62]. Діалектні концепти передають знання не про об'єкт світу, визначений словом, а про діалекти культурних співтовариств, територій і людей, які їх населяють. Діалектні концепти лежать в основі формування особливих категорій – діалектних, які об'єднують загальні й діалектні мовні одиниці в процесі їх зіставлення.

Структура і зміст діалектного концепту визначається ядром у вигляді знання діалектної відмінності і матрицею, яка формує конкретний зміст всього діалектного концепту, і відповідної категорії.

Діалектні концепти відмінні від загальнонаціональних характерними для певної території мовними особливостями, що кваліфікуються як відхилення від літературної норми. Діалектні концепти передають знання не про об'єкти світу, що номінуються словами, а про діалекти, культурні співтовариства, території та їх населення, в мові якого ці слова використовуються.

Діалектні концепти лежать в основі формування особливого роду – діалектних – категорій в мові, які об'єднують загальні й діалектні мовні одиниці у процесі їх співставлення. Саме наявність обох типів одиниць формує діалектну категорію, оскільки без протиставлення цих одиниць діалекторозрізнавальна функція не реалізується.

Таким чином, концепт – це сукупність знань, інформації про певну матеріальну чи ідеальну субстанцію; він виступає основною одиницею наївної картини світу, що відбивається національною повсякденною свідомістю. Критеріями класифікації концептів є: особливості його вияву, зміст, структура, ступінь вербалізації, можливості вербалізації / невербалізації, співвідношення з усталеними моделями і стереотипами, закономірності регулярності тощо. Діалектні концепти належать до концептів діалектного рівня мовної картини світу.

У структурному і змістовному аспектах діалектний концепт представляє собою більш складний конструкт у порівнянні з концептами, що репрезентуються звичайними мовними одиницями. У число його елементів обов'язково входять не менше двох протипоставлених мовних одиниць (діалект – діалект або діалект – літературна одиниця), інакше утворення самого концепту стає неможливим. Діалектні концепти поєднують мовні і немовні знання, однак виникають вони саме як результат концептуалізації мовних особливостей, отже, мовний компонент у структурі діалектного концепту є основним. Центральним елементом (ядром діалектного концепту) є знання діалектних відмінностей у вигляді відмінних характеристик варіантів, що порівнюються. Найбільш типічні діалектні відмінності, відомі більшості мовців даної мови, можуть оформлятися у постійні міждіалектні категорії.

Структура діалектної категорії, що виникає на базі даного концепту, має відносно жорсткий характер і виявляє опозитивний принцип у своїй організації. На відміну від категорій, що формуються у системі мови що мають відносно стійкий характер (фонологічні, лексичні, граматичні і т.д. категорії), діалектні категорії і концепти, що лежать в їх основі, мають характер динамічних міждіалектних структур знання і можуть розширятися за рахунок включення відомостей про елементи різних діалектів.

У мові діалектне значення як інформація про певний діалект передається через сполучення фонологічних сегментів, що відрізняється від аналогічного сполучення у рідному діалекті семантикою мовної одиниці або її функціонуванням.

Характер одиниць мови, що передають зміст діалектного концепту, може бути різним:

1) фонологічна структура, що відображає діалектні відмінності в реалізації просодичних елементів: тон, інтонаційна модель, акцентна структура. Діалектний концепт, наприклад, може формуватися на основі діалектних відмінностей в акцентній структурі.

2) Варіант слова, що вимовляється, який профілює діалектну відмінність за рахунок використання додаткового алофону або комбінації алофонів, складової структури, які не є характерними системі рідного діалекту.

3) Лексична одиниця, що репрезентує концепт, яка є відсутньою в даному діалекті. Цей тип репрезентації характерний для діалектів, що охоплюють групи населення, які відрізняються культурною самобутністю – національні варіанти або етнічні діалекти. Лексичні одиниці цієї групи передають також знання про культуру відповідної мовної спільноти: *Thanksgiving* – американське свято, яке відсутнє в інших англомовних країнах, *tailgate picnic* – пікнік на природі або перед футбольним матчем, що супроводжується виїздом з дому на автомобілі (традиційний відпочинок у США), *brother, sister* – звернення до представника своєї (афроамериканської) расової групи.

4) Лексична одиниця, що репрезентує різні концепти в окремих діалектах. Так, слово *basement* і *cellar* є синонімами в діалекті Нової Англії (США) і практично не розрізняються за своєю семантикою. Вони передають єдиний концепт «приміщення нижче рівня землі», що дає підстави говорити про їх діалектне вживання, оскільки в інших діалектах

ці слова репрезентують різні концепти: «житлове приміщення нижче рівня землі» і «нежитлове приміщення нижче рівня землі».

5) Лексична одиниця, що репрезентує новий діалект у одному з діалектів мови. У цьому випадку можна говорити про лексико-семантичний тип діалектного концепту, поява якого пов'язана зі зміною семантики слова. У структурі когнітивної матриці таких концептів переважає нормативна оцінка, що видно з прикладів використання прислівника *anymore* в діалектах Пенсільванії та Середнього Заходу США.

6) Фразеологічна одиниця, що відображає особливе бачення світу діалектним мовним колективом. Національно-культурна специфіка та історія американського суспільства відображається у фразеологізмах *Sunbelt and Snowbelt, ball game, straight goods, Mexican hour, wampum and war paint, to feel like two cents*.

7) Граматична конструкція, яка має специфічну структуру в порівнювальному діалекті. В англійській мові до цього способу репрезентації можна віднести вживання подвійних модальних дієслів *might could* в південному та афроамериканському діалектах американського варіанту, а також відсутність форманта *-s* у формах присвійного відмінка і 3 особи однини теперішнього часу дієслова в афроамериканському діалекті. Такі граматичні концепти в мові представлені незначною кількістю, оскільки граматична будова як основа існування та функціонування мови забезпечує її єдність і системність, тому менше піддається варіативності [Болдырев 2006].

1.3.2 Особливості фітоніміки та зооніміки в мовних картинах світу. Національні термінології, що становлять ядро мови науки, дають можливість судити про особливості національної образності, що є одним із проявів національного менталітету [Панасенко, 2000, с. 12]. Рослинний та

тваринний світ, слова, які їх описують, нерідко служать засобом відображення об'єктивно існуючої картини світу.

Етнічне нескінченно багате і різноманітне. Перше, що визначає обличчя народу, - це природа, серед якої він живе і вершить свою історію [Касаткин 1998, с. 133]. Природа, клімат, рельєф місцевості, де складається етнос, - все це сприяє появі «стереотипу поведінки», іменованого національним характером [Маковский 1980, с. 87]. Так, в Англії природа створювалася не стільки землеробством, скільки вівчарством. Тому в ній так мало кущів і такі гарні газони. Худоба "вищипувала" пейзаж, робила його легко доступним для огляду: під пологом дерев не було кущів. Одним з типових для англійського ландшафту рослин, часто згадуються в художній літературі що перетворився в природно-наукову реалію, є вереск [Волоцкая 1995, с. 237].

Отже, прийнято вважати, що саме лексеми з предметно-речовим значенням (до яких відносяться і численні найменування рослинного світу), безпосередньо пов'язані з предметним світом людини. Вона відображає ступінь різноманітності флори відповідно до ареалу розселення народу і кліматично-географічних умов, а також ступенем пізнання народом світу в цілому і флори зокрема, яка визначає ставлення людей до природи, багато міфологічні та марновірні уявлення, особливості господарської діяльності, у тому числі використання тих чи інших рослин в побуті, медицині [Маковский 1980, с. 136].

Сам факт наявності або відсутності певних фітонімів та зоонімів є інформативним з точки зору картини світу, бо представленість флористичних та зоонімичних назв у різних мовах свідчить про суттєві відмінності в представленні природних артефактів, про їхні зв'язки, про їх особливості і, про різний ступінь актуальності однієї і тієї ж реалії у свідомості різних народів. Це, в свою чергу, визначається не тільки типовістю, розповсюдженням денотата, а й ставленням до нього з боку

носіїв мови, що детерміновано національним сприйняттям навколишнього світу, його оцінкою, ідеологією і поняттям про культурні цінності. Функціональні характеристики фітонімів та зоонімів, контексти їх вживань, свідчать про те, що вони є важливими мовними елементами побудови картини світу на більш високому рівні, що відбиває духовний світ людей, наповнений емоціями, оцінками, специфікою взаємин у суспільстві, виконують роль еталонів зовнішніх і внутрішніх якостей людини, а також національно-патріотичних, етнічних, регіональних символів [Кубрякова 1996, с. 91].

На думку дослідників, найбільшою мірою національна специфіка проявляється при аналізі термінів з прозорою внутрішньою формою і термінів, утворених в результаті метафоричних переносів. Терміни з прозорою мотивацією і терміни-метафори відображають образність мислення нації, яка є частиною національного менталітету. За словами Т. Добжинської, метафора є механізмом, що створює нові поняття. Метафори, піддані лексикалізації, що володіють потенціалом одкровення, стають засобом мовної концептуалізації, закріпленим в даній культурі, і беруть участь у створенні «наївної» або мовної картини світу [Добжинская 2000, с. 530].

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТНИХ ФІТОНІМІВ ТА ЗООНІМІВ

У даному розділі розглядаються особливості найменування рослин та тварин в англійських діалектах в порівняльному аналізі кількох діалектних зон. Для виявлення своєрідності і встановлення відмінних характеристик діалектних фітонімів (загальним обсягом 137 лексем) та зоонімів (загальним обсягом 249 лексеми), нами було проаналізовано флористичні та зоонімічні назви різних діалектів Англії (Есекс, Сомерсет, Ланкашир) на матеріалі словників [Ferguson, Gepp, Nodal].

Проведаний аналіз дозволив встановити деякі особливості розглянутого пласта лексики, порівняти його уявність в різних лексичних діалектних системах, а також визначити як ця уявність відображається на специфіці світосприйняття діалектоносіїв, сприяє формуванню діалектної картини світу.

В ході розгляду лексичних одиниць діалектних словників графств Есекс, Сомерсет, Ланкашир методом суцільної вибірки було відібрано 136 та 249 одиниць відповідно.

Слід зазначити, що, традиційно, матеріали діалектних словників не відображають мову населення регіону в повному обсязі, оскільки їм притаманний диференційний принцип складання, отже, слова, які зафіксовані в словниках, є лексеми, які відрізняються від літературного аналога, тобто лексико-семантичні дивергенти - слова тотожні літературній англійській мові за звучанням та різні за змістовою структурою, або лексико-семантичні аналоги (лексичні одиниці, об'єднані на основі семантичної спільності при наявності розбіжності у плані вираження [Меркулова 1965, с. 76]. Розглянемо далі ці елементи за.

2.1 Тематичні підгрупи діалектних фітонімів

Спираючись на існуючі класифікації назв рослин і рослинних організмів, ми розподілили виявлені найменування за такими групами:

- 1) загальні найменування (дерево, трава, кущ);
- 2) власне фітоніми - назви дерев, кущів, трав, квітів і плодів (*docki, plant; gattlin, gutton, dog-daisy, the common daisy*). Серед них ми виділили наступні підгрупи: а) назви дерев і чагарників; б) назви трав'янистих рослин, в) назви кольорів; г) назви плодів; е) назви ягід і ягідних рослин; ж) назви технічних, городніх та злакових культур;
- 3) найменування грибів.

2.1.1 Загальні найменування. Представленість даної категорії була виявлена у всіх досліджуваних діалектах, проте, з різною продуктивністю, (див. таблицю 2.1), наприклад:

Есекс: *Sarce, vegetables*;

Камберленд: *Busk, a bush, Caff, chaff (сіно, солома), choop the fruit, girse, grass, mushamer (mushroom), thack-bottle, a bundly of thatch (солома), a bundle of straw*

Ланкашир: *Gaurdin, a wood for hedging, Gwerse, grass, hag, an enclosure, a wood, moss-crop, cotton-grass, eriophorum, robin-run-I'th'hedge the plant bedstraw. Gallium, windless, blades of grass or corn or anything blown astray by the wind, windlestraw, coarse why grass, winrow, a row of hay in the meadow, wyzel, the haulum or stalk of potato, yarb, herb, also hay-grass, boof, a bough of a tree, boortree, the elder tree., Bread-and-cheese, the leaves of the hawthorn, brog, a branch, bough, to fish for eels for making water muddy, shats / chats, small trigs for lighting fire, chats, the catkins of maple and*

other trees, eddish / edditch, the first grass after mowing AS, fash, the leaves of a turnip or carrot, fir-bob, fir-cone, fog, the later growth of grass, the aftermat.

Таблиця 2.1

Представленість тематичної групи «загальні найменування фітонімів» діалектів Ессекс, Камберленд, Ланкашир

Тематична група (кількість)	Графство/діалект		
	Ессекс	Камберленд	Ланкашир
Загальні найменування	1	7	20

Як бачимо, найбільш представлена тематична група у графстві Ланкашир.

2.1.2 Власне фітоніми. Дана категорія розпадається на кілька підгруп, їх представленість не рівномірно продуктивна, більш того, вона виявлена не у всіх досліджуваних діалектах (див. таблицю 2.2), наприклад:

Назви дерев і чагарників.

Ессекс: *Coppu, cops, a coppice from Norman coupiz, Pipperidge, the barberry tree, pipperidge, barberries, corruption of Berberies*

Камберленд: *Bullace-tree, esp, the aspen, galf, wild myrtle, ling, heather, saf-tree / saugh-tree, willow, shill, stuned bushes, low bushes*

Ланкашир: *hep, the fruit of the briar, ivin, ivy, kecks / kex / keish, the hollow stems of the common hemlock, sawgh, a willow AS sealh, cognate with (not derived from) L. Salix, scrunt, bushwood, stuned undergrowth, birk, a birch tree AS, brere, a briar, шипшина, N.Lanc*

Назви трав.

Ессекс: *Oxlip, cowslip примула, первоцвіт the name derived from its sweetness, compared to the breath or lip of a cow or ox; Pin-patchers,*

periwinkles, Paagles, cowslips, a corruption of paigles, paddles, paglis, Peas-bolt, peas-straw; Clivver, a herb used medicinally, a plant the Gallium aparine;

Камберленд: *Dockin, the dock, plant; cherts, the first blades of grass in spring; chibies, onions; clot-bur, burdock; fog, after-grass, when the hay has been cut and removed; grundswath, the rag-wort; gutlin, glutton; kesh, the cow-parsnip (a kind of hemlock болиголова краплистий); pry, a kind of short coarse grass; ramps, wild garlic, allium ursinum; roughness, grass left for winter eating; strarbent, the juncos squarrosus, coarse grass, carex; scrogs, stuned bushes; a tuft of grass; that-heaps, tufts of rank grass in a pasture; toppin-peats, turf with the herbage; winnel-straw, the stern of the couch grass.*

Ланкашир: *Green sause, a kind of sorrel with acid flavour Rumex acetosa, keddle-dock, common ragwort амброзія, ragged-robin, the meadow-lychnis, лихнис. Lychnis flos-cuculi, ramps, wild onion. Allium ursinum, scallion, a young onion, shallot OF escalogne, L ascalonia, sour-dock/green sauce, the meadow sorrel, Rumex acetosa, carlin's, boiled peas, cooter, pron. Coulter, a ploughshare плужий леміш, cockoo-meat, a large clover, fellow-wood, the plant, bitter-sweet.*

Назви квітів.

Есекс - лексеми відсутні.

Камберленд: *Dog-daisy, the common daisy, Benwort, the daisy, choop the wild rose / fruit, mawk-midge, the fresh-fly, blue bottle.*

Ланкашир: *Gale, a wild myrtle or bog-myrtle, Mirica gale, Gilliver, the gilly-flower, Gollin, the marsh marigold Caltha polustris, Goode, the ox-eye daisy. Chrysanthemum leucanthemum, lady-smock, the plant cuckoo-flower. Cardamine pratensis (may-flower), ley, carnation звоздука, maikin, the common yellow iris. Iris pseudocorus, neminies, the wind-flower. Anemone nemorosa, Neps, the dried flower-buds of lavender, pissabed, the dandelion flower, posset, the flower of meadow-sweet, posy, any single flower, clock-posy, the flower of dandelion, pyanot, the peony, churn, a daffodil, Dafty-down-diffy,*

daffodil, Dog-daisy, ox-eye daisy, the common field daisy, Bellis perennis, dog-rose, the common wild rose Rosa canina.

Назви плодів (фрукти).

Есекс - не представлено.

Камберленд: *Bullister, the fruit of the bullace-tree, shoop, the fruit of the dog-rose.*

Ланкашир: *sap, an apple, choup, the bright red fruit of the do-rose, Rosa canina*

Назви плодів (овочі).

Есекс: - не представлено.

Камберленд: *chuns, the sprouts of potato, taty-crab, a fruit of the potato, wtter-jaw't - potatoes that have been spoiled by being left long in the water after boiling*

Ланкашир: *turmit, a turnip, ackersprit, a potato with roots at both ends, land-sprout, chat, a small potato*

Назви ягід і ягідних рослин.

Есекс - не представлено.

Камберленд: *Bleaberry, bilberry, Bummelkite, the black or bramble berry hine-berry, raspbery*

Ланкашир: *hagberry, the bird-cherry, hague / haig, the hawthorn, but espec. The hawthorn berry, Goosegob, gooseberry, rasps, raspberries, winberry / wimberry, whortleberry, Vaccinium myrtillus, win-berige, lit. wine-berry from the resemblance to a diminutive grape, blackbern, blackberry., fayberry, fairy's berry, a gooseberry.*

Назви технічних, городніх та злакових культур.

Есекс: *Aers, ears of corn, Ails / iles, the beads of barley, beards of wheat, Brank, buck-wheat, Crups, crops, Dredge, a mixture of oats and barley now little sown, Etch crop, the after crop.*

Камберленд: *Angs / awns, the beards of barley or other grain, gull, the*

corn-marigold, haver, oats, pickle, a grain of corn, reep, a handful of corn in the atraw, risms, straws left on the stubble, Gye, Ronunculus arvensis, the name of different weeds growing among corn, Mulch, straw, half rotten, yur, the corn - spurry plant, spergula arvensis.

Ланкашир: *angs, the beard of coarse barley (ячмінь), bigg, barley, Cummins, sprouts of barley in malting, eggs-an-collops toadflax, Linaria vulgaris*

Насіння.

Есекс - не представлено.

Камберленд: *deef, a light grain or unproductive land, draff, brewer's grains, whicks, young thorns planted for growing.*

Ланкашир: *gaitins, single sheaves of corn set up on end to dry, haver, oats, krindle, kernel, Draft, malt grains after brewing.*

Горіхи.

Есекс: *Fillnut, filbert.*

Камберленд: *Broon-leemers, nuts browned with ripeness and ready to drop of the bush, chillipers, nuts / small coal, hoosin, the husk of a nut, yowe-yorling, the earth-nut (apaxic), hoosin, the husk of a nut.*

Ланкашир: *leemers, ripe hazel nuts (leem to free nuts from their husks), pignut, the earth-nut. Vuium flexiosum.*

Таблиця 2.2

Представленість тематичної групи «Власне фітоніми» діалектів

Есекс, Камберленд, Ланкашир

Тематична група (кількість)	Графство/діалект		
	Есекс	Камберленд	Ланкашир
Назва дерев та кущів	2	7	7
Назва трав	6	17	10
Назва квітів	-	4	18

Продовження Табл. 2.2

Назва плодів (фруктів)	-	2	2
Назва плодів (овочів)	-	3	3
Назва ягід та ягідних рослин	-	3	7
Назва технічних, городніх та злакових культур	6	9	4
Насіння	-	3	4
Горіхи	1	5	2

На жаль, в проаналізованих матеріалів відсутній підвид «найменування грибів». Лише в діалекті Камберленд, нами було виявлено родове слово (гіпонім) «гриб»: *mushamer (mushroom)*; дана лексема була віднесена нами до групи загальних назв.

2.2 Тематичні підгрупи діалектних зоонімів

Спираючись на зібраний матеріал та класифікаці зоонімів, яка була запропонована у 1 розділі, нами біли виявлені найменування за такими групами:

1) загальні назви – *beas – beasts, brid – bird*;

2) назви ссавців:

- свійська худоба – *bud, a small cow, bussok, a donkey, dicky, a donkey, Essex lion – a calf, Hoss – horse, Keow – cow, Ship – sheep, Shote – a young hog, Shoot – a young swine, Theave, an ewe of the first year, Tits – showy, light horses, Wennel – a young beast, ox, bull, Baigle – the dog with which the hare is hunted, Chitty – a cat, Chitty-wer-wren – wren, Bud – a small cow, Bussock – a donkey, Dicky – a donkey, an ass, Dobbin – a familiar term for a horse,*

Drape – a cow which has ceased to give milk, *Droit* – a term for a horse, *Gimmer* – a 2 year old sheep, *Grewnt / gruant* – grey hound, *Hog-mutton* – a year old sheep, *Kitling* – kitten;

- дики тварини, наприклад: *Bigge* – a hare, *Brother Will* – a small bear, *Meece* – mice, *Sarah* – a marsh hare, *Warmin* – vermin;

3) назви птахів:

- свійські, наприклад: *Chuck* – a hen, *a-s cyacen*, *Clutch* – a brood of chicken, *Gonner, gonthur, gander, Grug* – a dandy hen;

- дики, наприклад: *Parridge / partridge* – a partridge *Alp* – bullfinch, *Culver* – the dove or pigeon *A.S. culfe*, *Dunnock* – a hedge sparrow, *Easin* – sparrow – the common house sparrow, *Foomert (foomart)* – a martin, *polecat, fitchew, Gillhooter* – awl, *Glead* – a hawk, *Goldspink (gowdspink)* – a goldfish, *Goor* – seagull, *Gowk* – a cuckoo, *Greeny* – the green grosbeak or a linnet, *Hullet* – awl, *Jammy* – crane – heron цапля, *Ket-crow-black crow*;

4) назви комах, наприклад: *Attercop* – a spider *A-S atter-coppa*, a venomous insect, *Biddy* – a louse, *Bracken-clock*, a small beetle, *Bummel-bea, humble-bee*, *Hully* – butterfly, *Bummel-bea, humble-bee, Bummel-bea, humble-bee*;

5) назви риб та земноводних, наприклад: *Black-sick* – male oyster, *White-sick* – female oyster, *Cull* – a fish, bull head (*Cobio capitatus*), *Pin-patches* - a fish (perh. *Pin and peisse O.Fr.*) *Jacob* – a frog, *Paddick / Paddock* – a great toad or a frog *A-S pada, pad*, *Aske* – a water-newt, a lizard, *bull-heads, bull jones* – tadpoles;

6) назви плазунів, наприклад: *Mad* – an earth-worm.

Представленість кожної категорії була виявлена у всіх досліджуваних діалектах, проте, з різною продуктивністю (див. табл 2.3).

Таблиця 2.3

*Представленість тематичної групи «Власне зооніми» діалектів
Есекс, Камберленд, Ланкашир*

Тематична група (кількість)	Графство/діалект		
	Есекс	Камберленд	Ланкашир
назви ссавців:			
- свійська худоба,	25	20	10
- дики тварини	20	12	5
назви птахів:			
- свійські	16	17	10
- дики	14	8	8
назви комах	8	12	18
назви риб та земноводніх	5	7	12
назви плазунів	7	15	8

У цій таблиці, як бачимо, найбільш представлені назви ссавців та птахів, та найбільш репрезентативною є групи «свійська худоба» та «свійські птахи».

2.3 Характеристика діалектних фітонімів та зоонімів з точки зору походження

Джерела виникнення назв різноманітні, обумовлені багатьма лінгвістичними та екстралінгвістичними факторами. Одним з таких джерел, на думку А. С. Єфремова, «є наявність різноманіття ознак і властивостей, притаманних кожній рослині та тварині. І будь-який з цих ознак може бути в основі номінації. При цьому одна група людей помічає одну особливість, інша - іншу. В результаті існує ряд назв, що

характеризують одну і ту ж рослину або тварину за різними ознаками» [Вежбицкая 2001, с. 120].

У нашому дослідженні, з точки зору походження, весь корпус діалектизмів був розділений нами на 3 великі групи: споконвічно англійські слова, що мають спільні корені з усіма лексемам англійської групи і помічені в словниках як англо-саксонські, діалектні слова, що належать системам проаналізованих діалектів, запозичення.

До першої групи відносимо: 1. Фітоніми – *birk, a birch tree, ails / iles, the beads of barley, beards of wheat, etch crop, the after crop, eddish / edditch, the first grass after mowing as, draft, malt grains after brewing, ackersprit, a potato with roots at both ends, land-sprout*. 2. Зооніми – *paddock, a frog, attercop, a spider, chuck, a hen, culver, a dove, frosk, a dove*.

У другій групі були виявлені наступні слова: 1. Фітоніми – *choup, the bright red fruit of the do-rose, rosa canina; ramps, wild onion. allum ursinum, maikin, the common yellow iris. iris pseudocorus, lady-smock, the plant, cuckoo-flower, cardamine pratensis (may-flower (lancashire)), churn, a daffodil, leemers, ripe hazel nuts, boortree, the elder tree, chat, a small potato, ackersprit, a potato with roots at both ends*. 2. Зооніми – *clutch – a brood of chicken, droit, a term for horse, alp, bullfinch, white-sick – female oyster, ship, sheep*

Серед запозичень відзначимо лексеми з:

а) французької / латинської мов, наприклад: 1. Фітоніми – *simpson, the herb groundsel*, (французький - *senecop*, латинь - *senecio*); *scallion, a young onion, shallot of escalogne*, (латинь - *ascalonia*), *pin-patchers, periwinkles*, (давньо французький). 2. Зооніми – *pin-patches* (французький – *pin, or peisse*).

б) ісландської: фітоніми – *blackbern, blackberry, bigg, barley*. Зооніми – *cleg, the gadfly*.

Слід зазначити, що слова рідко з'являються без мотивації. У

виникненні і розвитку слів можна виділити дві можливості: 1) використання вже існуючих у мові слів шляхом зміни їх семантичної структури; 2) використання коштів рідної мови для побудови нових похідних слів, складних слів і утворення стійких словосполучень, тобто використання словотворчих засобів.

Проаналізувавши матеріали трьох діалектних словників, як типових способів утворення в досліджуваному матеріалі нами були виділені:

а) запозичення (елемент чужої мови, слово, морфема, синтаксична конструкція і т.п., який перенесений з однієї мови в іншу в результаті контактів мов, а також сам процес переходу елементів однієї мови в інший;

б) семантична деривація (іншими словами, процес або результат освіти в мові будь-якого вторинного знаку, тобто знака, шляхом застосування певних правил: на основі переосмислення загальноживаних слів (спеціалізація або звуження значення слова, розширення значення слова, зміна значення слова за аналогією понять, зміна значення слова за суміжністю понять, метафоричний, метонімічний переноси, перенесення за подібністю функції;

в) способи утворення за допомогою словотворчих засобів:

- афіксація (або прогресивна деривація, це морфологічний процес, що полягає у приєднанні афіксів до коренів або основ);

- скорочення (утворення слова за допомогою відсікання частини основи, яка або збігається зі словом, або являє собою словосполучення, об'єднане загальним змістом);

- словоскладання (об'єднання повнозначних слів або їх основ в щільно оформлений комплекс);

- комбіновані типи словотворення.

Зупинимося на останніх двох більш детально.

1. Семантична деривація. З проаналізованого матеріалу нами були

виявлені наступні види семантичної деривації:

а) зміна значення слова за аналогією понять, наприклад: *fillnut* (filbert, фундук, лісовий горіх) відбулося за аналогією з літературним аналогом шляхом подібності значення *nut* і позначається (горіх - арахіс, лісовий горіх).

б) зміна значення слова за суміжністю понять, метафоричний, метонімічний переноси, перенесення за подібністю функції:

- Метафоричний перенос: слово *cummins* (*sprouts of barley in malting*) походить від *comming* як наслідок того, що відбувається, підходить, зрівняємо аналогію в російській «тісто підійшло»; *hoosin* (*the husk of a nut*) походить від *house* (будинок), в результаті отримуємо дослівно «будинок, укриття для горіха»; *oxlip*, за аналогією з літературним аналогом *cowslip* (примула, первоцвіт) відбулося по порівняно з ніжним облизування корови чи бика; *aers* (*ears of corn*) відбулося за допомогою заміни слова «по суміжності», частини *ears* замість цілого (*ears of corn*), *green sause* (*a kind of sorrel with acid flavour*) утворений шляхом перенесення якості (колір) явища на номен, *toppin-peats, turf with the herbage*, походить від з'єднання значення *toppin* (*topping*, покриття) і *peats* (торф), також *greeny, the green grosbeak or a linnet*.

- Метонімічне перенесення: *gaurdin* (*a wood for hedging*) походить від *guardian*, захисник, охоронець і вкоренилось в діалекті як частина того, що охороняє, тобто матеріал для огорожі, сталося за допомогою заміни слова «по суміжності», цілого (*guardian*) замість частини (*a wood for hedging*).

- Перенесення за подібністю функції: *cockoo-meat* (*a large clover*) велика конюшина названий так, дослівно «їжа/м'ясо для зозулі», за подібністю, однією з виконуємої функцій - корм для птахів.

2. Способи утворення за допомогою словотворчих засобів:

а) афіксація в досліджуваному матеріалі представлена лише суфіксація (що типово для англійської мови, в якому префіксація є менш

продуктивним способом утворення), наприклад:

- фітоніми – *ivin, ivy, bullister, the fruit of the bullace-tree, dockin, the dock (plant), chibies, onions, gutlin, glutton, roughness, grass left for winter eating, cooter, a ploughshare, gilliver, the gilly-flower, gollin, the marsh marigold, maikin, the common yellow iris, posy, any single flower, mushamer, mushroom, haver, oats, pickle, a grain of corn, leemers, ripe hazel nuts, hoosin, the husk of a nut, cummins, sprouts of barley in malting, windless, blades of grass or corn or anything blown astray by the wind, wyzel, the haulum, eddish / edditch, the first grass after mowing, gaitins, single sheaves of corn set up on end to dry, haver, oats, krindle, kernel зерно, gaurdin, a wood for hedging;*

- зооніми – *chitty, the lesser red-poll linnet, buzzer, a moth or butterfly, gillhooter, awl, hully, butterflee, hully, butterflee, hummer, the common night-flyomg bee, chitty, a cat, gimmer, a two year old sheep.*

б) скорочення: *esp (the aspen);*

- шляхом об'єднання частини фрази в одне складне слово, наприклад:
фітоніми - *robin-run-i'th'hedge the plant bedstraw, gallium, wtter-jaw't - potatoes that have been spoiled by being left long in the water after boiling;*
зооніми – *chitty-wer-wren, wren. Cushy-cow-lady, the lady bird.*

в) словоскладання:

- шляхом складання двох компонентів, наприклад:

фітоніми – *bleaberry, bilberry, goosegob, gooseberry, rasps, raspberries, blackbern, blackberry, oxlip, (cowslip), clot-bur, burdock, pin-patchers, periwinkles, grundswath, the rag-wort, peas-bolt, peas-straw, dog-daisy, the common daisy, pissabed, the dandelion flower clock-posy, the flower of dandelion, dog-daisy, ox-eye daisy, the common field daisy, hine-berry, raspbery, fillnut, filbert, chillipers, nuts, pignut, the earth- nut, yowe-yorling, the earth-nut, moss-crop, cotton-grass, boortree, the elder tree, fir-bob, fir-cone, taty-crab, a fruit of the potato, winrow, a row of hay in the meadow;*
зооніми – *attercop, a spider, dunnock, a hedge spider, gillhooter, awl,*

goldspink, a goldfish, edderbowt, the dragon-fly;

зооніми – *bracken-clock, a small beetle, bull-heads, tadpoles, pin-patches, a fish;*

- шляхом додавання трьох основ, наприклад: *dafty-down-diffy, daffodil, bread-and-cheese, the leaves of the hawthorn;*

д) комбіновані типи словотворення:

- шляхом складання двох основ і суфіксації, наприклад: *windlestraw, coarse why grass, ackersprit, a potato with roots at both ends;*

- шляхом скорочення і суфіксація, наприклад: *mushamer, mushroom.*

- шляхом скорочення і складання двох основ, наприклад: *saf'-tree, goosegob, gooseberry, fayberry, fairy's berry, a gooseberry.*

2.4 Структурні особливості діалектних фітонімів та зоонімів

З точки зору словотворчої структури розглянуті діалектні фітоніми та зооніми поділяються на прості найменування, складні найменування (композиції) й складені найменування (дво-і трічленні назви).

Найпродуктивнішим морфологічним типом англійських діалектних фітонімів є прості слова (42 % одиниць), наприклад: *esp, the aspen, тополя, осика, galf, wild myrtle мурт, shill, stuned bushes, low bushes, hep, the fruit of the briar, kecks / kex / keish, the hollow stems of the common hemlock, sawgh, a willow as sealh, birk, a birch tree, brere, a briar, sap, an apple, choup / shoop, the bright red fruit of the dog-rose, rosa canina, fog, after-grass, when the hay has been cut and removed, kesh, the cow-parsnip (a kind of hemlock), pry, a kind of short coarse grass, gale, a wild myrtle or bog-myrtle, mirica gale, ley, carnation, pyanot, the peony, churn, a daffodil, Hague / haig, the hawthorn, but espec. the hawthorn berry, brank, buck-wheat, dredge, a mixture of oats and*

barley now little sown, etch crop, the after crop, gull, the corn-marigold, reep, a handful of corn in the atraw, gye, ronunculus arvensis, the name of different weeds growing among corn, mulch, straw, half rotten, yur, the corn - spurry plant, spergula arvensis, bigg, barley, busk, a bush caff, chaff, choop, the fruit, girse, grass, sarce, vegetables, hag, an enclosure, a wood, yarb, herb, also hay-grass, boof, a bough of a tree, brog, a branch, bough, or to fish for eels for making water muddy, fash, the leaves of a turnip or carrot, deaf, a light grain or unproductive land, draff, brewer's grains, draft, malt grains after brewing, turmit, a turnip,) chat, a small potato.

Дериваційні слова складають 42 % досліджених одиниць. Похідні номінанти утворюються за допомогою тих же суфіксів, що і в літературній мові, проте з різною продуктивністю.

Так, як показав аналіз, для номінації діалектних фітонімів найбільш часто використовуються іменниково-утворюючі суфікси (це не є дивним, оскільки дослідний матеріал становить імена власні), а саме:

-s позначає приналежність до категорії іменник множинності, (14 % одиниць), наприклад: *ramps, wild garlic, scrogs, stuned bushes, neps, the dried flower-buds of lavender, rasps, raspberries, aers, ears of corn, ails / iles, the beads of barley, beards of wheat, crups, crops, angs / awns, the beards of barley or other grain, risms, straws left on the stubble, angs, the beard of coarse barley, shats / chats, small trigs for lighting fire, chats, the catkins of maple and other trees, whicks, young thorns planted for growing, chuns, the sprouts of potato, gaitins, single sheaves of corn set up on end to dry.*

Потім йдуть -in/in + s, найчастіше це діалектні варіанти суфікса-ing, також утворює іменник (6 % одиниць), наприклад: -in/in + s, наприклад: *dockin, the dock, gollin, the marsh, maikin, the common yellow iris, cummins, sprouts of barley in malting, hoosin, the husk of a nut, gaurdin, a wood for hedging.*

Також продуктивними можна вважати суфікси -er/er + s позначають

діяча або зняряддя (5 % одиниць), наприклад: - er / er + s, наприклад: *clivver*, a herb used medicinally, a plant the *gallium aparine*, *bullister*, the fruit of the *bullace-tree*, *gilliver*, the *gilly-flower*, *mushamer*, *mushroom*, *haver*, *oats*, *leemers*, *ripe hazel nuts*. Відзначимо відсутність у діалектах суфікса-*or*, що має таку ж семантику, що *i-er*, *i*, який є продуктивним в літературній мові.

Середню ступінь продуктивності показали суфікси:

-e, наприклад: *goode*, *the ox-eye daisy*, *gwerse*, *grass*

-y/ie + s Наприклад: *chibies*, *onions*, *neminies*, *the wind-flower*.

-les/less, наприклад: *paagles*, *cowslips*, *windless*, *blades of grass or corn or anything blown astray by the wind*.

-le, наприклад: *pickle*, *a grain of corn*, *krindle*, *kernel*

Найменш продуктивними (по одній одиниці) є суфікси - nt, - st + er, - lin, -y, -ness, -ent, -et, -el, -ish/tch. Розглянемо всі випадки детально:

- nt, наприклад: *scrunt*, *bushwood*, *stuned undergrowth*

- st + er, наприклад: *bullister*, *the fruit of the bullace-tree*

-lin, наприклад: *gutlin*, *glutton*

-y, наприклад: *posy*, *any single flower*

-ness, наприклад: *roughness*, *grass left for winter eating*

-ent, наприклад: *strarbent*, *the juncos squarrosus*, *coarse grass*,

-et, наприклад: *posset*, *the flower of meadow-sweet*.

-el, наприклад: *wyzel*, *the haulum or stalk of potato*

-ish/tch, наприклад: *eddish / edditch*, *the first grass after mowing*

Діалектні фітоніми-композиції за способом поєднання слів або основ поділяються на декілька типів:

Діалектні фітоніми-композиції за способом поєднання слів або основ поділяються на декілька типів:

1) фітоніми, утворені сполученням іменників, наприклад: *bullace-tree*, *oxlip*, *cowslip*, *pipperidge*, *the barberry tree*, *pin-patchers*, *periwinkles*, *peas-bolt*, *peas-straw*, *simpson the herb groundsel*, *clot-bur*, *burdock*, *grundswath* ,

the rag-wort, strar bent, the juncos squarrosus, coarse grass, carex, winnel-straw, the stern of the couch grass, keddle-dock, common ragwort, cockoo-meat, a large clover, fellow-wood, the plant, bitter-sweet, solanum dulcamara, dog-daisy, the common daisy, benwort, the daisy, lady-smock, the plant cuckoo-flower. cardamine pratensis (may-flower (lancashire)), pissabed, the dandelion flower, clock-posy, the flower of dandelion, ox-eye daisy, the common field daisy, bellis perennis, dog-rose, the common wild rose rosa canina, hagberry, the bird-cherry, goosegob, gooseberry, winberry / wimberry, whortleberry, vaccinium myrtillus, as win-berige, wine-berry, fillnut, filbert, pignut, the earth-nut. buium flexiosum, moss-crop, cotton-grass, eriophorum, fir-bob, fir-cone, taty-crab, a fruit of the potato, watter-jaw't - potatoes that have been spoiled by being left long in the water after boiling, ackersprit, a potato with roots at both ends, land-sprout;

2) фітоніми, утворені сполученням іменника і прикметника, наприклад: *saf'-tree / saugh-tree, toppin-peats, turf with the herbage, green sause, a kind of sorrel with acid flavour rumex acetosa, sour-dock/green sauce, the meadow sorrel, rumex acetosa, mawk-midge, blue bottle, bleaberry, bilberry, bummelkite, the black or bramble berry, hine-berry, raspbery, blackbern, blackberry, fayberry, fairy's berry, a gooseberry, broon-leemers, nuts browned with ripeness and ready to drop of the bush, chillipers, nuts, thack-bottle, a bundly of thatch (солома), windlestraw, coarse why grass, boortree, the elder tree;*

3) прикметника і власної назви: *ragged-robin, the meadow-lychnis;*

4) іменника і прийменника *dafty-down-diffy, daffodil, eggs-an-collops toadflax, linaria vulgaris, bread-and-cheese, the leaves of the hawthorn;*

5) іменника, дієслова, прийменника і артикля: *robin-run-i'th'hedge the plant bedstraw;*

6) займенники та власного імені: *that-heaps, tufts of rank grass in a pasture, yowe-yorling, the earth-nut (yowe, архаїчна форма your).*

Морфологічно все діалектні фітоніми можуть бути поділені на 4 великі групи в залежності від кількості слів, що входять в фітонім, а саме двох-, трьох-і більше компонентні. Перші є найбільш продуктивними, наприклад: *bullace-tree, oxlip, (cowslip), clot-bur, burdock, pin-patchers, periwinkles, grundswath, the rag-wort, peas-bolt, peas-straw, dog-daisy, the common daisy, pissabed, the dandelion flower clock-posy, the flower of dandelion, dog-daisy, ox-eye daisy, the common field daisy, hine-berry, raspbery, fillnut, filbert, chillipers, nuts, pignut, the earth-nut, yowe-yorling, the earth-nut (apaxic), moss-crop, cotton-grass, boortree, the elder tree, fir-bob, fir-cone, taty-crab, a fruit of the potato, winrow, a row of hay in the meadow.*

Серед трикомпонентних нами було виявлено лише 2: *dafty-down-diffy, daffodil, bread-and-cheese, the leaves of the hawthorn.* Дані фітоніми, в основному являють собою поєднання двох знаменних частин мови та прийменника.

Чотирьохосновним в основному представляють поєднання не тільки знаменних, а й другорядних частин мови, наприклад: *robin-run-i'th'hedge, the plant bedstraw, gallium, wtter-jaw't - potatoes that have been spoiled by being left long in the water after boiling.*

В цілому структурні особливості англійських діалектних фітонімів можуть бути співвіднесенні в наступній таблиці:

Таблиця 2.4

Структурні характеристики діалектних фітонімів та зоонімів

Структурний тип	Фітоніми	Зооніми
Однокореневі слова:	42	87
Дериваційні слова з суфіксами:	42	80
—s	14	39
-in/in+s,	6	12

Продовження Табл. 2.4

<i>er/er+s,</i>	5	10
<i>-e,</i>	2	4
<i>-y/ie+s</i>	2	4
<i>-les/less</i>	2	2
<i>-le,</i>	2	2
<i>-nt</i>	1	2
<i>-st+er</i>	1	2
<i>-lin</i>	1	1
<i>-y</i>	1	1
<i>-ness</i>	1	2
<i>-ent</i>	1	2
<i>-et</i>	1	2
<i>-el</i>	1	2
<i>-ish/tch</i>	1	2
Складні слова:	53	82
- з двох слів	49	74
- з трьох слів	2	8
- з чотирьох та більше слів	2	- -
Загалом	137	246

Отже, як бачимо із таблиці 2.4, кількісний розподіл однокорених, дериваційних та складних слів як у фітонімів так і у зоонімів майже однаковий.

2.5 Системні відношення у фітонімістичній та зоонімістичній лексиці англійських діалектів

За твердженням О. І. Бродович, діалектна лексика не утворює будь-якої особливої системи на семантичному рівні, за виключенням тематичної [Бабушкин 1996, с. 100]. Але, як свідчить зроблений аналіз, для ботанічної лексики англійських діалектів характерним є явище синонімії, варіативності, омонімії, а також протиставлення гіперонімів (слова з більш широким, узагальнюючим смисловим змістом) - гіпонім (лексеми, що називають предмети, властивості чи ознаки як елементів якогось класу (безліч), слова, що знаходяться в парадигматичних відносинах між собою).

По-перше, нами були виявлені географічні синоніми (слова, що позначають одне і теж поняття, але в різних діалектах). До таких відносимо: *Gworse, grass* (Камберленд, Ланкашир), *dog-daisy* (Камберленд, Ланкашир), *angs, the beard of coarse barley* (Камберленд, Ланкашир), *ails / iles, the beads of barley, beards of wheat / angs / awns, the beards of barley or other grain / angs, the beard of coarse barley* (Ессекс, Камберленд, Ланкашир), *tits, showy, light horses* (Ессекс), *Dobbin, horse, droit, horse* (Камберленд, Ланкашир)

По-друге, діалектам властива фонетична варіативність реалізації однієї і тієї ж семи, що знаходить свій вияв в існуванні фонетичних варіантів слів. До них відносимо: *shoop, the fruit of the dog-rose / choup, the bright red fruit of the do-rose, eddish / edditch, the first grass after mowing, angs / awns, the beards of barley or other grain; ails / iles, the beads of barley, beards of wheat, ship / sheep, paddock / padick, grewnt / gruant, fleck / fleece, parridge / patridgeedderbowt/edthebowt.*

Гіперонімічні і гіпонімічні зв'язки і відносини діалектних фітонімів та зоонімів ілюструються такими прикладами:

Гіперонім *girse, grass* представлений наступними гіпонімами: *moss-crop, cotton-grass, eriophorum; windless, blades of grass or corn or anything blown astray by the wind, windlestraw, coarse why grass, wyzel, the haulum* (стебло, бамва); *yarb, herb, also hay-grass; eddish / edditch, the first grass after mowing; fog, the later growth of grass, the aftermath, ling, heather* (вереск);) *pry, a kind of short coarse grass; roughness, grass left for winter eating.*

Гіперонім *berry* представлений наступними гіпонімами: *bleaberry, bilberry; bummelkite, the black or bramble berry; hine-berry, raspberry; hagberry, the bird-cherry; hague / haig, the hawthorn, but espec. the hawthorn berry; goosegob, gooseberry; rasps, raspberries; winberry / wimberry, whortleberry, vaccinium myrtillus, as win-berige, lit. wine-berry from the resemblance to a diminutive grape; blackbern, blackberry; fayberry, fairy's berry, a gooseberry.*

Гіперонім *brog, a branch* представлений гіпонімами: *bough, boof, a bough of a tree, to fish for eels for making water muddy; shats / chats, small trigs* (гілки, прут) *for lighting fire.*

Гіперонім *busk, a bush* представлений гіпонімами: *shill, stuned bushes, low bushes; scrogs, stuned bushes.*

Гіперонім *benwort, the daisy* представлений гіпонімами: *dog-daisy, the common daisy, ox-eye daisy, the common field daisy, goode, the ox-eye daisy.*

Гіперонім *crups, crops* представлений гіпонімами: *ails / iles, the beads of barley, beards of wheat, brank, buck-wheat, gull, the corn-marigold, haver, oats, eggs-an-collops toadflax, bigg, barley.*

Гіперонім *chillipers, nuts* представлений гіпонімами: *leemers / broon-leemers, nuts browned with ripeness and ready to drop of the bush, pignut, the earth-nut, yowe-yorling, the earth-nut.*

Гіперонім *bird* представлений гіпонімами: *alp, bullfinch, gonner, gander, culver, the dove or pigeon, dunnock, sparrow, easin, sparrow, foomert,*

martin, goor, seagull, gowk, cuckoo, hullet, awl, Jammy-crane, heron, ket-crow, black crow.

Гіперонім *pin-patches, a fish* представлений гіпонімами: *cull, bull head,*

Не дивлячись на те, що синонімічні відносини розвинені не рівномірно у всіх тематичних групах (що може бути обумовлено тим, що діалектні словники носять діафернціальний характер), спостереження показали, що в них функціонує велика кількість синонімічних рядів.

До них відносимо синонімію в найменуваннях трав'янистих рослин, наприклад: *chibies, onions / scallion, a young onion, shallot / ramps, wild onion;* квітів, наприклад: *paagles, cowslips / oxlip, cowslip; keddle-dock, common ragwort / grundswath, the rag-wort; sour-dock, the meadow sorrel / green sause, a kind of sorrel with acid flavour; clock-posy, the flower of dandelion / pissabed, the dandelion flower; churn, a daffodil / dafty-down-diffy, daffodil;* горіхів, наприклад: *broon-leemers, nuts browned with ripeness and ready to drop of the bush / leemers, ripe hazel nuts.*

Синонімію в словесному позначенні дерев і чагарників, наприклад: *gale, a wild myrtle or bog-myrtle, mirica gale / galf, wild myrtle.*

Синонімію в позначенні птахів, наприклад: *dunnock, a hedge sparrow, eason, the common house sparrow.*

Синонімію в позначенні ссавців: *bigge, a hare / Sarah, a hare; bussock, a donkey / Dicky, a donkey, bud, a donkey.*

Синонімію в найменуваннях комах, наприклад: *cleg, the gadfly, horse-stang, the gadfly, bummel-bea, humble-bee, hummer, the common field bee, buzzer, a moth, heavy-bodied night, field bee.*

Синонімію в найменуваннях земноводних, наприклад: *Jacob, a frog / paddock, a frog.*

Для аналізованих тематичних груп зоонімічної та фітонімічної лексики характерні також розвинені явища полісемії та омонімії. Слова-полісеманти представлені невеликою кількістю. Характерною особливістю

є те, що друге значення може зовсім не збігатися з семою першого, наприклад: *mawk-midge, the fresh-fly* (муха трупна), *blue bottle* (волошка), *chillipers, nuts / small coal*.

Наявність, хоч і нечисленної омонімії в фітонімічній лексиці зумовлена тим, що більшість носіїв діалектів не володіє або недостатньо володіє знаннями в області ботаніки та біології і часом не помічає істотних відмінностей між реаліями. Багато ж різних рослини схожі між собою. За недостатнього знання на підставі якоїсь загальної ознаки різним рослинам присвоюються однакові найменування, наприклад: *shats / chats, small trigs for lighting fire i chats, the catkins of maple and other trees*.

Таким чином, системність задається родовидовими, дериваційними, синонімічними, тематичними відношеннями між поняттями. До складу фітонімів відносять 3 групи, зоонімів – 8. Терміносистемі притаманні наступні властиві специфічні особливості: синонімія, багатозначність, омонімія, стильова диференціація на загальний термін та діалектний, народний.

2.6 Фітоніми та зооніми як об'єкт відображення мовної картини світу діалектоносіїв

Лексичні одиниці, їх тематичне розмаїття дозволяє наочно побачити багатство та неоднорідність суспільства, що на цій мові говорить, його багате й різноманітне етнічне – природу, середовище в якій він живе, клімат, рельєф місцевості, де складається етнос, твариний та стереотипна поведінка його членів. Як вже зазначалося, лексеми є предметно-речовим значенням (до яких відносяться й численні найменування рослинного та тваринного світу), безпосередньо пов'язані з предметним світом людини.

Вони відображають ступінь різноманітності флори та фауни відповідно до ареалу розселення народу й кліматично-географічних умов, а також ступенів пізнання народом світу в цілому.

Так, сам факт наявності або відсутності певних фітонімів чи зоонімів у зробленому аналізі є інформативним з точки зору картини світу, та свідчить про суттєві відмінності в представленні природних артефактів, та про різній ступінь актуальності однієї и тієї ж реалії у свідомості різних народів.

Зокрема, флора Англії не представляється різноманітною, серед виявлених номенів найбільш продуктивною є група «назва трав і трав'янистих рослин». Вхідні в дану групу слова, крім найменування різних видів і станів трав, включають найменування наступних фітонімів: конюшина (*cockoo-meat*), лопух (*clot-bur*), барабаріс (*pipperidge*), щавель (*green sause, sour-dock,*), болиголов крапчастий (*kesh, the cow-parsnip*), амброзія (*grundswath i keddle-dock*), часник (*ramps*), цибуля (*ramps, scallion*). Серед підгрупи «квіти» відзначимо: льнянки (*eggs-an-collops*), примули (*oxlip*), нарциси (*dafty-down-diffy*), кульбабки (*clock-posy*), маргаритки (*dog-daisy, ox-eye daisy*).

Численною також є група назви «дерев і чагарників», вона охоплює наступні фітоніми: верба (*saf-tree / saugh-tree*), плющ (*ivin*), тополя (*esp*), верес (*ling*), мирт (*galf*), шипшина (*briar*), береза (*birk*).

Це не є здивуванням, так як Англія - країна не південна, для неї характерна соковита, зелена трава, пишні сади і достаток квітів. Отже, це ще раз підтверджує створене етноуявлення про Англію іноземцями як про країну - сад, країну - парк.

Цікавою є наявність 2 синонімів слова «амброзія» - *grundswath i keddle-dock*, що на сьогоднішній день не відповідає стереотипному уявленню про Англію, як про країну - сад, з парками, газонною травою, чистотою і порядком, але ніяк не з амброзією.

Група «назви ягід і ягідних рослин» також присутна в аналізованих графствах, відображаючи наявність даних рослин на територіях поширення діалектів, наприклад: чорниця (*bleaberry / winberry / wimberry*), ожина (*bummelkite / blackbern*), малина (*hine-berry/rasps*), агрус (*goosegob / fayberry*), черешня (*hagberry*), ягода глоду (*hague / haig*).

Овочі та фрукти представлені яблуком (*sap*), картоплею (*taty / chat*) (*turmit*) і ріпою (*turmit*). Дещо більше представлена група «горіхи», у ній навіть спостерігається синонімія, наприклад: лісовий горіх, арахіс (*pignut / yowe-yorling/fillnut*).

Серед групи «назви технічних, городніх та злакових культур», крім назв насіння, відзначимо ячмінь (*bigg*), овес (*haver*), гречку (*brank*).

В цілому, продуктивність репрезентації флористичних найменувань наочно ілюструється наявністю синонімів, серед них нами були виявлені найменування цибулі, амброзії, примули, щавлю, нарцисів, кульбаби, мирти, арахісу, ромашки. Найбільшу кількість синонімів у групі «назви ягід і ягідних рослин», наприклад: чорниця (*bleaberry / winberry / wimberry*), ожина (*bummelkite / blackbern*), малина (*hine-berry/rasps*), агрус (*goosegob / fayberry*), черешня (*hagberry*), ягода глоду (*hague / haig*).

Географічні синоніми ілюструють схожість мовної картини світу різних діалектних зон. Так, гіперонім трава використовується в двох графствах - Камберленд і Ланкашир, так само в цих графствах зустрічається лексема ромашка (*dog-daisy*), малини (*hine-berry / rasps*), насіння ячменю (*angs*) представлена в трьох досліджуваних діалектах (Ессекс, Камберленд, Ланкашир).

Відсутність найменування свідчить про ступені різноманітності флори відповідно до ареалу розселення народу, а саме її відсутність. Так, дивним, на наш погляд, є не тільки нечисленність лексем описуючих «гриби», ймовірно, це свідчить про відсутність лісів на території, де поширені досліджувані діалекти, і, відповідно грибів та їх різноманітності.

Як бачимо, всі фітоніми іменують звичні для даної кліматичної зони рослини, відсутність екзотичної флори в номенклатурі діалектоносіїв говорить про те, що дані артефакти їм не знайомі.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети у роботі досліджено теоретичні питання діалектології та ономастики, розглянуто лінгвістичну сутність фітонімів та зоонімів, їх структуру та типи, а також особливості фітоніміки та зооніміки в діалектних картинах світу.

Узагальнюючи проаналізований теоретичний матеріал, зазначаємо, що фітоніми та зооніми відносяться до групи власних назв. Відповідно, їх властивості співпадають із загальними, які характерні всім онімам, разом з тим, вони мають і ряд відмінних, специфічних рис, що виділяють їх серед термінів у традиційному розумінні, а саме:

1. Термін зоонім є полісемантичним бо обзначає як (1) власну назву, тобто, кличку тварини, так і (2) іменник, який у першому значенні означає якусь тварину. У діалектних словниках подається лише другий тип.

2. Фітоніми та зооніми мають міжнародний латинський варіант назви та окремий, тобто назву в національних мовах. Обидва варіанти вважаються рівноправними. У діалектних словниках міжнародний латинський варіант зоонімів подається дуже рідко (лише 3 терміни).

3. Фітоніми та зооніми мають діалектні варіанти. Саме в силу фольклорного характеру деякі лінгвісти не трактують їх в рамках поняття термін. На нашу думку, вони мають повне право на існування в терміносистемі, оскільки їх образна назва, що відображає габітуальні ознаки та інші властивості, часто допомагають зрозуміти мотив номінації флори та фауни.

У ході практичного дослідження, перш за все, було укладено лексичну базу англійських діалектних фітонімів то зоонімів, що розповсюджені у графствах Есекс, Камберленд та Ланкашир, який составил 136 одиниць фітонімів та 249 зоонімів. Було також визначено

тематичний склад фітонімічної та зоонімічної лексики даних діалектів, проведено лексико-семантичний, структурний та словотворний аналіз досліджуваних найменувань.

За структурними ознаками, досліджувані фітоніми та зооніми представлені як однокореневими, так і дериваційними та складними словами. Підсумовуючи, прості слова – становлять 31 % усіх проаналізованих одиниць, дериваційні – 29 %, складні слова – 40 %. Найбільш продуктивними суфіксами виступають *-s*, *-in/in+s*, потім йдуть *er/er+s,-e*. Складні слова розпадаються на два-, три-, а то і більше компонентів, серед них фітоніми та зооніми утворені сполученням іменників, іменника і прикметника, іменника і прийменника, іменника і дієслова, прийменника і артикля, займенники та іменника. Найбільш продуктивними є двукомпонентні як фітоніми, так і зооніми.

Діалектні фітоніми та зооніми встають у різні системні зв'язки, а саме у гіперонічні/гіпонічні відношення, складають синонімічні, омонімічні ряди, та фонетичні варіанти слів. Серед синонімів для діалектних форм характерна наявність географічних синонімів (слів, що означають одне і теж поняття, але в різних діалектах). Відсоток омонімії у словниках дуже малий. Їх наявність зумовлена тим, що більша кількість діалектоносіїв не достаньо глибоко знає особливості флори та фауни та не розуміє певних розбіжностей у реаліях, як слідство, номенують їх однаково.

Є також фонетичні варіанти слів, які графічно відображають територіально різні акцентні різниці.

Слова-полісеманти в досліджуваних діалектах також представлені, але невеликою кількістю. Характерною особливістю є то, що друге значення може зовсім не співпадати з семою першого, або бути створено за рахунок метафоризації, чи стати частиною іншого номена. Перший випадок частіше характеризує людину, особливо це простежується у

зоонімічних назвах, наприклад: *saw – immoral woman*. Другий випадок стосується фітонімів, так, наприклад: *dog-daisy* – ромашка.

Тематично проаналізовані фітонімі розпадаються на 3 групи, серед них: загальні найменування – дерево, трава, кущ, найменування грибів та власне фітоніми, а саме: а) назви дерев і чагарників; б) назви трав'янистих рослин, в) назви квітів; г) назви плодів; д) назви ягід і ягідних рослин; ж) назви технічних, городніх та злакових культур. Зооніми тематично діляться на загальні назви, назви ссавців (свійська худоба та дикі тварини), назви птахів (свійські та дикі), назви комах, назви риб та земноводних, назви плазунів.

Виходячи з цих даних, нами було з'ясовано, що флора та фауна Англії не є різноманітною, серед знайдених номенів найбільш продуктивним є група «назва трав», чисельною також є група назв «дерев та чагарників», «свійських тварин», «птахів», «риб». У цілому продуктивність реперезентації флористичних та зоонімічних назв ілюструється наявністю синонімів, серед яких найменування цибулі, амброзії, примули, щавеля, нарциса, кульбаби, мирту, арахису, ромашкі, риб, кальмарів, вівці, корови, жаби, курки. Георгграфічні синоніми ілюструють спільність мовної картини світу у різних діалектних зонах.

Сам факт наявності або відсутності певних фітонімів чи зоонімів є інформативним з точки зору картини світу, та свідчить про суттєві відмінності в представленні природних артефактів, та про різній ступінь актуальності однієї і тієї ж реалії у свідомості людей. Як показав аналіз, усі фітоніми та зооніми іменують звичні для англійської кліматичної зони види рослин та тварин. Відсутність екзотичної флори та фауни у номенклатурі діалектоносіїв свідчить про те, що ці артефакти їм не знайомі. Представлені фітоніми, їх різномайття підтвержує уявлення про Англію як країни – саду, країни – парку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесов Р. И. Описательная диалектология и история языка. *Славянское языкознание* : Доклады V Международного съезда славистов. – Москва, 1963. С. 4 – 12.
2. Адаменко С. Л. Серболужицька ботанічна номенклатура : її формування та специфіка (на матеріалі назв лікарських рослин) : автореф... дис... канд. філол. наук : 10.02.03 «Слов'янські мови». Київ, 1999. 20 с.
3. Акульшина Н. Т. Поняття «картина світу» у сучасній лінгвістиці URL : <http://lovesand.ru/search/akulshina-n-t-fb> (дата звернення 21.05.2019).
4. Арутюнова Н. Д. Логический анализ языка : Культурные концепты. Москва : Наука, 1991. 204 с.
5. Арьянова В. Г. Об одной стороне системных отношений в диалектной фитонимике. *Русские говоры Сибири*. Томск : Изд-во ТГУ, 1981. С. 21 – 23.
6. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж : Изд-во ВГУ, 1996. 104 с.
7. Белова А. Д. Языковые картины мира в рамках когнитивно-дискурсивной парадигмы. *Культура народов Причерноморья*. 2002. № 29. С. 17–23.
8. Белякова С. М. Прошлое и будущее в диалектной картине мира URL : http://www.ebiblioteka.lt/resursai/Uzsienio%20leidiniai/Voronezh/lin/2005-02/lin0502_10.pdf (дата звернення 21.05.2019).
9. Берестнева А. В. Названия экзотических растений в английском и русском языках : структурно-словообразовательный и номинативно-

мотивационный аспекты : дис... канд. филол. наук : 10.02.01, 10.02.20. Майкоп, 2008. 147 с.

10. Боброва Т. А. О природе названия и принципах номинации. *Русские языки в школе*. Москва : Просвещение, 1974. № 4. С. 73 – 79.

11. Болдырев Н. Диалектные концепты и категории. *Филологические науки*. Тамбов, 2006. № 3. С. 41-50.

12. Бондаренко О. С. Про співвідношення між мовною та концептуальною картинами світу. *Наук. зап. Луганського нац. пед. ун-ту*. Вип. 4. Т. 1. Сер. «Філологічні науки». Луганськ : Альма-матер, 2003. С. 37-45.

13. Бродович О. И. Диалектная вариативность английского языка. Аспекты теории. Ленинград : Изд-во Ленинградского гос. ун-та, 1988. 196 с.

14. Бубенникова О. А. Английские диалекты в современную эпоху. Вестник МГУ. Сер. 19. *Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 1998. № 2. С. 77–88.

15. Булах Е. А. Мотивационные основания обыденных наименований растений: на материале английского, немецкого и французского языков : дис... канд. филол. наук : 10.02.20 . Пятигорск, 2001. 238 с.

16. Булыгина Т. В. Языковая концептуализация мира (на материале русской грамматики). Москва : Наука, 1997. 167 с.

17. Василенко В. Р. Мовна картина світу як засіб міжкультурної комунікації. URL : <http://www.psych.kiev.ua> (дата звернення 11.06.2019).

18. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов. Москва : Языки славянской культуры, 2001. 288 с.

19. Волоцкая З. М. Языковая картина мира и картина мира в текстах загадок. *Малые формы фольклора*. Москва : Просвещение, 1995. С. 218-244.

20. Гребнева А. М. Флористическая лексика мордовских языков : автореф. канд. филол. наук : 10.02.07 «Финно-угорские языки». Саранск, 1984. 24 с.

21. Гусакова Е. И. О признаках наименования народных названий растений в современном английском языке. *Тезисы докладов конференции «Семантика единиц языка и речи»*. Уфа : Башкирский ун-т им. 40-летия Октября, 1990. С. 7 – 8.
22. Гухман М. М. Введение. *Типы наддиалектных форм языка*. Москва : Наука, 1981. С. 3–18.
23. Денисова Е. А. «Шотландский язык»и «шотландский диалект» : проблемы терминологии. *Вестник Ленинградского государственного университета имени А. С. Пушкина*. № 2(10) : Серия филология. СПб, 2008. С. 33 – 45.
24. ЛЭС - Лингвистический энциклопедический словарь [под ред. В. Н. Ярцевой]. Москва : Современная энциклопедия, 1990. 682 с.
25. Добжинская Т. Мой интимный маленький мир и поэтические способы концептуализации : метафора. *Слово в тексте и в словаре : сборник статей к семидесятилетию академика Ю. Д. Апресяна* [отв. ред. Л. Л. Иомдин, А. П. Крысин]. Москва : Языки русской культуры, 2000. С. 529-537.
26. Дьяченко Ю. А. Фитонимическая лексика в художественной прозе Е. И. Носова : автореф. дис....канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык». Курск, 2010. 20 с.
27. Ефремов А. С. Принципы номинации травянистой и ягодной флоры в марийском языке. *Вопросы марийской ономастики* : Вып. 7. Йошкар-Ола, 1990. С. 113 - 140.
28. Завалишина Ю. Г. Зоонимы и фитонимы в русской и английской паремиологии в аспекте этнического менталитета : дис... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык». Курск, 1998. 220 с.
29. Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс. Москва : Гнозис, 2004. 390 с.

30. Касаткин Л. Л. Диалект. БЭС : *Языкознание* [под. ред. Ярцева В. Н.]. Москва : Большая российская энциклопедия, 1998. 2-е изд. С. 132–133.
31. Касаткин Л. Л. Диалектология. БЭС : *Языкознание*. [под ред. Ярцева В. Н.]. Москва : Большая российская энциклопедия, 1998. [2-е изд.]. С. 133 - 134.
32. Кирьянова Н. А. Семантика диалектных наименований растений в произведениях А. Акулинина. *Вестник Тамбовского университета*. Серия : Гуманитарные науки. 2009. С. 25-29.
33. Кірюшкіна Л. В. Особливості термінологічної номінації лікарських рослин (на матеріалі іспанської мови). *Гуманітарний вісник*. Серія : Іноземна філологія. Черкаси : ЧІТІ, 2002. Випуск 6. С. 127 – 129.
34. Коновалова Н. И. Народная фитонимия как фрагмент языковой картины мира. Екатеринбург : Дом учителя, 2001. 186 с.
35. Кубрякова Е. С. *Концепт*. Краткий словарь когнитивных терминов. Москва : Изд-во МГУ, 1996. С. 90-93.
36. Куражова И. В. Имена животных как отражение ценностной картины мира в английской лингвикекультуре : автореф. дис... канд филол. наук. : 10.02.04 «Германские языки». Иваново, 2007. 20 с.
37. Лихачёв Д. С. Концептосфера русского языка. *Известия АН : Серия языка и литературы*. Т. 52. 1993. № 1. С. 3 – 9.
38. Лужаница Е. И. Об изменении семантического наполнения термина «территориальный диалект». *Вісник ЗДУ. Філологічні науки*. Запоріжжя : Вид-во Запорізького держ. ун-ту. 2001. № 3. С. 81–85.
39. Лужаница Е. И. Проблема определения социальных диалектов современной Великобритании. *Нова філологія* : зб. наук. праць. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту. 2005. № 1(21). С. 39–45.

40. Лужаница Е. И. Структурно-историческая параметризация национального языка . *Нова філологія : зб. наук. праць*. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту. 2011. № 47. С. 86–91.
41. Лужаница Е. И. Типы современных английских диалектов. *Вісник ЗНУ. Філологічні науки*. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту. 2005. № 1. С. 144–147.
42. Маковский М. М. Английская диалектология. Москва : Высшая школа, 1980. 191 с.
43. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. Минск : Тетра Системс, 2008. 272 с.
44. Меркулова В. А. О некоторых принципах этимологии названий растений. *Этимология*. Москва : Наука, 1965. С. 72 -87.
45. Невойт В. И. Фитонимы в русской языковой картине мира. URL : http://filologdirect.narod.ru/sra/sra_2006_36.html. (дата звернення 21.06.2019).
46. Овсянников В. Зооними как переводческая проблема. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. Ніжин, 2014. Вип. 95(1). С. 423–426.
47. Панасенко Н. И. Когнитивно-ономасиологическое исследование лексики : дис. ... докт. филол. наук : 10.02.19. Москва, 2000. 397 с.
48. Панасенко Н. И. Контрастивный анализ метафоры в фитонимической лексике URL : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Novfil/2009-36/129-136.pdf (дата звернення 21.06.2019).
49. Пермякова О. С. Структурно-семантические особенности названий некоторых лекарственных растений в разносистемных языках (на материале русского, латинского, французского и марийского языков). *Материалы международной заочной научно-практической конференции : «Филология, искусствоведение, культурология: проблемы и решения»* (10 октября 2011). URL : <http://sibac/info> (дата звернення 21.06.2019).

50. Пуцилова Л. Ф. Типология культурно-детерминированных коннотаций русских фитонимов URL : ftp://194.226.213.129/text/putsieva_35_76_1_284_288.pdf .
51. Русская диалектология [под ред. Р. И. Аванесова, В. Г. Орловой]. Москва : Наука, 1964. 308 с.
52. Рябко О. П. Сложноструктурные флоронимы в английском языке: когнитивно-фреймовая и мотивационно-номинативная интерпретация : автореф. дис. ... докт. филол. наук. : 10.02.04 «Германские языки». Пятигорск, 2003. 43 с.
53. Сахарова О. В. Флористическая лексика селькупского языка : дис. ... канд филол. наук. : 10.02.22 «Языки народов зарубежных стран Европы, Азии, Африки, аборигенов Америки и Австралии». Томск, 2010. 170 с.
54. Семина О. Ю. Вторичные значения зоонимов русского и английского языков (на материале национальных корпусов) : автореф. ... дис. канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык», 10.02.19 «Теория языка». Тула, 2007. 20 с.
55. Сивакова Н. А. Лексикографическое описание английских и русских фитонимов в электронном глоссарии : автореф. ... канд. филол. наук : 10.02.21 «Прикладная и математическая лингвистика» . Тюмень, 2004. 27 с.
56. Сивакова Н. А. Dictionary or Glossary. *Language and Literature*. № 21. 2004. 11с. URL : <http://www.tsu.tmn.ru/frgf/No21/list.htm>.
57. Сивакова Н. А. Отражение модели мира в номинации цветов в английском языке. *Коммуникация и языки : сборник статей преподавателей и аспирантов факультета романо-германской филологии*. Тюмень, 2002. С. 93–96.
58. Сивакова Н. А. Слово – хранитель экстралингвистической информации. *Проблемы лингвистики и методики преподавания иностранных языков* : Материалы ежегодной научной конференции, (Тюмень, 25 октября 2001г). Тюмень : ТюмГУ, 2002. С. 66 – 67.

59. Солнцева Н. В. Сопоставительный анализ зоонимов русского, французского и немецкого языков в этносемантическом аспекте : автореф. канд. филол. наук : 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Омск, 2007. 20 с.

60. Сосой О. А. Типология имен собственных в составе фразеологических единиц современного немецкого языка: на материале газетно-публицистических текстов : дис. на соиск научн. степени канд. филол. наук, спец. : 10.02.04 «Германские языки». Ярославль, 2002. 142 с.

61. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва : Наука, 1973. 340 с.

62. Телия В. Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира. Роль человеческого фактора в языке : *Язык и картина мира*. Москва : Наука, 1988. С. 173–204.

63. Тишкина Д. А. Фразеологические единицы с компонентом-зоонимом в английском и русском языках : сопоставительный анализ : автореф... канд. филол. наук : 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Казань, 2009. 20 с.

64. Харитонов В. И. Концептуальный анализ фольклорной лексики, характеризующей нравственный мир русского человека : дис... канд. фил. наук, спец. : 10.02.01. «Русский язык». Курск, 1996. 166 с.

65. Хатхе А. А. Номинации растительного мира в когнитивном и лингвокультурологическом аспектах (на материале русского и адыгейского языков) : автореф. канд фил. наук, спец. : 10.02.19 «Теория языка». Майкоп, 2010. 25 с.

66. Хроленко А. Т. Поэтическая фразеология русской народной лирической песни. Воронеж : Изд-во ВГУ, 1981. 164с.

67. Чернейко Л. О. Имя. Судьба как объект концептуального и ассоциативного анализа. *Вестник МГУ. Серия 9 : Филология*. № 6. 1996. С. 20 – 41.

68. Чернишенко І. А. Фактори формування національних мовних картин світу URL : <http://eprints.zu.edu.ua/1771/1/3.pdf> (дата звернення 15.09.2029).
69. Швейцер А. Д. Литературный английский язык в США и Англии. Москва : Наука, 1971. 200 с.
70. Шевчик А. В. Образные зоонимы русского и английского языков : общность и специфика. *Вестник Томского государственного университета*. 2011. № 343. С. 30-33.
71. Шевчик А. В. Лексикографическое описание зоонимов русского и английского языков. *Вопросы лексикографии*. 2012. № 2. URL : <http://cyberleninka.ru/article/n/leksikograficheskoe-opisanie-zoonimov-russkogo-i-angliyskogo-yazykov> (дата звернення 17.09.2019).
72. Brook G. L. Varieties of English. London : The Macmillan Press Ltd, 1977. 196 p.
73. Dialects of English : Studies in Grammatical Variation. [ed. by P. Trudgill and J. K. Chambers]. London ; N. Y. : Longman, 1991. 306 p.
74. Hughes A. English Accents and Dialects : An Introduction into Social and Regional Varieties of English in the British Isles. London : Edward Arnold, 1997. 143 p.
75. Skeat W. W. English Dialects. From the Eighth Century to the Present Day. Cambridge : Cambridge University Press, 1912. 132 p.
76. Trudgill P. The Dialects of England. Cambridge : The Macmillan Company, 2000. 154 p.
77. Wakelin M. English Dialects. An Introduction. London : The Athlone Press of the University of London, 1977. 230 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

78. Ferguson R. The Dialect of Cumberland. Cumberland : Kessinger Publishing, 1873. 252 p.
79. Gepp E. An Essex dialect dictionary. London : Routledge, 1923. 198 p.
80. Nodal J. H. A Glossary of the Lancashire Dialect. Lancashire : Published by English dialect society, 1875. 304 p.

SUMMARY

The thesis presents the study of English dialect phytonyms and zoonyms on the material of three English dialects – Essex, Cumberland and Lancashire. The study researches three thematic groups of phytonyms and eight of zoonyms.

The research of dialects has a special interest in modern linguistics as they are the constant sources of language innovation and reveal the peculiarities of regional culture, local customs and social way of life.

The purpose of this research paper was to study structural (morphological and syntactic), derivational and semantic characteristics of phytonyms and zoonyms in a dialect continuum of Essex, Cumberland and Lancashire in the 18 – 19 centuries.

The analyses showed that flora and fauna of the regions studied is variable and rich, especially in grass, vegetables, fruits, berries, flowers, crops, domestic animals, birds, fish, cattle. That shows the peculiarities of living and spheres of work which prevail in the studied regions and also proves the stereotypical image of England as of the “green” country with lushy woods and parks. Practical analyses underhold on morphological, structural and semantic level showed that the dominant phytonimic pattern of phytonyms and zoonyms is nominal with one derived stem; one and more stem words are also present.

Key words: *phytonym, zoonym, dialect, literary language, social dialect, regional dialect.*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Федорова Кароліна Володимирівна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання заочна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма магістр, адреса електронної пошти fedorova777@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Вербалізація регіональної своєрідності в побутовій лексиці діалектів півдня та півночі Англії» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____